

॥ હરિંદુ ॥
હરિંદુ આશ्रમ, નડિયાદ, પ્રકાશિત

હરિંદુ ગુજરાત

“મારે સમાજને બેઠો કરવો છે.” - શ્રીમોટા

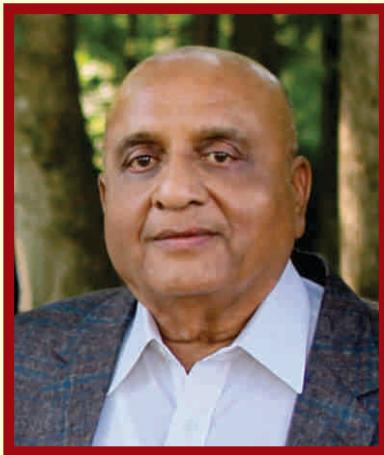

સદગુરુની ભક્તિ એટલે શું, તે પણ સાધક જુવે ધાણી સમજવાની જરૂર છે. સદગુરુના શરીરની સેવા કરવી તે માત્ર ભક્તિ છે, તેમ કદી ન જાણવું. પરંતુ એની ચેતનાત્મક ભાવનાની ધારણા આપણાં હૃદયમાં પળે પળે જીવતી રહ્યા કરે, તેવી ધારણાથી આપણે જેમાં તેમાં ઊંચે તર્યા કરવાનું પ્રવ્યક્ષ તે તે વેળા જ્ઞાન પ્રકટયાં કરી, તે તે કર્મ યજ્ઞાભાવે થાયાં કરે, ને તેવાં કર્મો શ્રીપ્રભુ માટે પ્રીત્યર્થી થયા કરે એવું જ્ઞાન તે તે કર્મ કરતી પળે આપણામાં જીવતું જાગતું રહ્યા કરે, તે જ સદગુરુની સાચી પ્રેમભક્તિ છે. જેના વડે કરીને આપણા જીવનનું સાચું ઘડતર થયા કરે ને જાગતાં ચેતતાં રહ્યા કરીએ તે આપણી સદગુરુની પ્રેમભક્તિ છે. એની સ્થૂળ સેવામાં આજકાલના લોકો (ને તે પણ કંઈ કશા હેતુના લક્ષ વિના) જે કરે છે, તેમાં નથી એમનું કલ્યાણ કે નથી અન્યનું પણ કલ્યાણ.

‘જીવનપોકાર’ : પૃ. ૧૮૭

હરિ : ઊં

શ્રદ્ધાસુમન

સ્વ. સનતકુમાર વિષ્ણુકાંતા પટેલ

જ. તા. ૧૦-૧૦-૧૯૪૩ • સ્વ. તા. ૩-૬-૨૦૧૭

અહો ! સર્વપ્રિય દિવંગત દિવ્યાત્મા, તમે તો હતા નિષ્કામ કર્મયોગી, સંસારી છતાં વિરક્ત પવિત્રાત્મા શ્રી મોટાને સમર્પિત સહયોગી. હરિ : ઊં આશ્રમના સમર્પિત સ્વજન, તન-મન-જીવન કર્યું સમર્પણ; પૂ. પિતા વિષ્ણુભાઈના અણમોલ રતન, પૂ. શ્રીમોટાના ચરણોને અર્પણ. ઉધાના ઝુંફુમ પગલે પ્રસરી ચુગંધ, સેવાના ક્ષેત્રમાં ન કોઈ બંધન, જાગ્રત રાતદિન કરે એક જ ચિંતન, હરિ : ઊં મંત્રનું નિત્ય સ્મરણ. સ્વજન વૃંદના સાધકોના પ્રેરણામૂર્તિ અમર છે તુ જ તેજસ્વી મુખાકૃતિ, ઉત્તરાવસ્થામાં કરતાં ઉત્તમ પ્રવૃત્તિ, રાગાદ્ભેદમાં ન કશી આસશક્તિ. અચાનક આખ્યો શ્રીમોટાનો સંદેશ, નિર્માણી આપે ત્યજયો પરિવેશ, ત્યજુને નશર દેણ સિધાવ્યા સ્વદેશ, દિવ્યલોકમાં કર્યો તમે પરવેશ. ભાવિક સાથી મિત્રો, હરિ : ઊં આશ્રમના સમર્પે શ્રદ્ધાસુમન - નિવાપંજલિ ચિરકાળ શાંતિ પામો દિવ્યાત્મા તમે સ્વીકારજે અમ હૃદયાંજલિ ખોટ પડી છે મૌનમંદિરોને તમારી, કેમ કરીને વિસરાય એ સ્મૃતિ? હરિ : ઊં આશ્રમનાં વૃક્ષોને પણો પણ અર્પે છે ઝાકળભીની અંજલિ !! સમગ્ર પરિવારના વટઘૃદ્ધ સમા સદ્ગતશ્રીને શ્રી પ્રભુ તથા પૂ. શ્રીમોટા સર્વ પ્રકારે કલ્યાણ કરે અને દિવંગત આત્માને ચિરશાંતિ પ્રદાન કરે એવી ભાવપૂર્વક પ્રાર્થના.

અમો છીએ,

હરિ : ઊં આશ્રમના દ્રસ્તીશ્રીઓ, પૂ. શ્રીમોટાના સાધક-સ્વજન પરિવાર, તથા

હરિ : ઊં આશ્રમના સેવકો તથા હરિ : ઊં ગુજરાત સંપાદકશ્રી

હરિ: ઊં આશ્રમ, નડિયાદ.

પ્રકાશિત

હરિ: ઊં ગુંજ

દ્વિમાસિક-સામચિક

વર્ષ : ૧૨ મું

જૂન-૨૦૧૭

* ટ્રસ્ટી મંડળ *

શ્રી ગૌતમભાઈ વાડીભાઈ પટેલ
શ્રી પ્રશાંત એસ. પટેલ
શ્રી જીતેન્દ્રકુમાર જી. અમીન
શ્રી રાજેન્દ્રભાઈ બી. રાવલ
શ્રી જોગેશભાઈ ડી. પટેલ

નિઃશુલ્ક સામચિક

હરિ: ઊં ગુંજ અંગે

૧. ભેટની રકમ હરિ: ઊં આશ્રમના નામે
એક અથવા મનીઓરથી કાર્યાલયને
સરનામે મોકલવી.

(ઇન્કમટેક એક્ટની કલમ-૮૦ જી-
(૫) ની નીચે ભેટની રકમ કરમુકિત
પાત્ર છે.)

૨. હરિ: ઊં આશ્રમ
પો. બો. નં. ૭૪, નડિયાદ,
પીન: ૩૮૭૦૦૧.

ફોન: ૭૮૭૮૦ ૪૬૨૮૮
૦૨૬૮-૩૨૪૬૨૮૮

નિવેદન...

ગુરુગમ અને મર્મ

સમર્પિત સ્વજનોનો શુભ આશીર્વાદ

માતૃદેવો ભવ, પિતૃ દેવો ભવ અને બાળ દેવો ભવ!

એ આપણી પ્રાચીન ભારતીય પરંપરા.

ગુજરાત રાજ્ય સ્થાપના દિનની પૂર્ણા સ્મૃતિના પવિત્ર પ્રસંગે સૌને શુભકામના સાથે ગુરુપૂર્ણિમાના મગલોત્સવ પ્રસંગે પૂ. શ્રીમોદાના જીવનદર્શનની શાન જ્યોતના પ્રકાશમાં ગુર્જર ધરાની ગુર્જર પ્રજ્ઞા, સુખશાંતિ અને સ્વસ્થ પવિત્ર પરમાર્થની પગદંડી પર પ્રયાશ કરી, ‘માનવસેવા એ જ પ્રભુસેવા’ જીવનમંત્રને વર્તન-યવહારમાં મૂકી માનવ અવતાર સફળ કરો એવી સર્વ સ્વજનોને શુભભાવના સાથે શુભકામના.

પૂ. શ્રીમોદા કહેતા : “સંસારને છોડો છોની શકાતો નથી. સંસાર તો આપણને વળગેલો નથી, કિંતુ આપણે સંસારને વળગેલા ધીએ અને તેથી કરીને મનની સ્થિતિને જ માત્ર ત્યાં પલટાવવાની રહે છે. મન એની મેળે પલટી જઈ શકાતું નથી તે માટે સાધનાની જ જુરૂ રહે છે.”

જગતમાં સમજુને વધુ સહેવાનું આવે છે તે તેને વધુ સહેવું પડતું હોય છે એ મારી દાખિએ તો તપશ્ચયા છે. સંસારમાં જે કર્દી સહેવાનું છે. તે જીવનની કેળવણી કાજે છે. જીવનના વિકાસ કાજે તેનું મહત્વ છે.

“બોલીને વિચાર કરવો પડે એના કરતાં બોલતાં પહેલાં વિચાર કરવો એ વધારે સારાં. જેથી પાછળથી પશ્ચાતાપ કરવો પડે. માટે પશ્ચાતાપ કરતાં પહેલાં પૂર્વતાપ કરવો એ વધુ મહત્વબો છે.”

“સમય ન બગાડો નક્કી કરવામાં કે તમારે શું કરવું છે નહીં તો પછી સમય નક્કી કરી લેશો તમારે શું કરવું છે, ગેયેલો સમય પાછો આવતો નથી. સમય અને ભરતી કોઈની ચાહે જોતો નથી. તેથી જીવનની પ્રત્યેક ક્ષણનું મૂલ્ય સમજી સદ્વિચાર, સદ્ધ્યિતન અને સદ્વર્તન દ્વારા તમારા જીવનની સુંધર સર્વત્ર પ્રસરાવો.”

ગુરુપૂર્ણિમાના દિવસે ગુરુમાર્ગને ગ્રહણ કરી જીવનસાગરમાં જીવનનોકા હંકારી ભવપાર ઉત્તરીએ એવો શુભ-સંકલ્પ કરીએ. અદેખાઈની આગમાં બળવાને બદલે સ્નેહ-સેવા-સમર્પણ અને શ્રમ દ્વારા સર્વોદયની જ્યોત પ્રજયવિત કરી જીવનબાગમા માનવ પુષ્પો ખીલવીએ અને કૃતાર્થ થઈએ.

અસ્તુ.

સંપાદક : ડૉ. ચંપક મોડી

તા. ૧૦-૦૬-૨૦૧૭

મેનેન્જિંગ ટ્રસ્ટી,

હરિ: ઊં આશ્રમ, નડિયાદ

હરિ: અંગુજ

વર્ષ : ૧૨મું

જૂન-૨૦૧૭

* લેખન : સંકલન *

ડૉ. ચંપકભાઈ ર. મોદી
નડિયાદ.

* સંપાદન *

ડૉ. ઉધાબેન ખેર
ડૉ. બેલા આર. શાહ

- ❖ પ્રતી ૨ માસે તારીખ ૧૦ થી ૨૦ માં અંક પ્રગટ થાય છે.
- ❖ સરનામું બદલાયું હોય તો ગ્રાહકે નંબર સાથે તાત્કાલિક કાર્યાલયમાં લેખિત જાણ કરવી.

* સાધક-લેખકોને નિમંત્રણ *

શ્રી મોટાના સાધકો-ભાવકોને તથા અન્ય લેખકો-કવિઓએ 'હરિ: અંગુજ' દ્વિમાસિક માટે તેમનું સાહિત્ય કાગળની એક બાજુ સુવાર્ય હસ્તાક્ષરે કાર્યાલયમાં મોકલી આપવું.

● લખાણ અંગો ●

- * શ્રી મોટાના સાહિત્ય વિષયક
- * શ્રી મોટાના જીવન વિષયક
- * પોતાના મૌન-સાધનાના અનુભવો
- * કાવ્ય, નિબંધ, વાર્તા કે સંવાદ સ્વરૂપે સાહિત્ય મોકલવું.
- * નડિયાદ આશ્રમ પ્રવૃત્તિ વિષયક
- * યોગ્ય સમયે સામયિકમાં કૃતિને સ્થાન આપવામાં આવશે.
- * લેખકના કે અન્ય સાહિત્યકારના વિચારો, શ્રી મોટાના અને લેખકના પોતાના અંગત વિચારો છે.

અનુક્રમણિકા

ક્રમ વિષય	પૃષ્ઠ
અષાઢી પૂર્ણિમા - ગુરુપૂર્ણિમા - મહાત્મ્ય	
૧. શ્રી સદ્ગુરુ વંદના ... ૩	
૨. પર્વત્સ્વ મહાત્મ્ય ... ૪	
૩. જીવનલક્ષ્ય અને સાક્ષાત્કાર ... ૫	
૪. ગુરુભક્તિ પદ ... ૭	
૫. અજ્ઞાતગુરુણામું અવિચારણીય ... ૧૨	
૬. જ્ઞાનદાતા સદ્ગુરુ - પારસમણિ ... ૧૩	
૭. ગુરુપૂર્ણિમાની ઊજવણી અને પૂ. શ્રીમોટાનાં વાચનામૃત.	૧૪
૮. પૂ. શ્રીમોટાની અનુભૂતિનાં પદ ... ૨૧	
૯. પૂ. શ્રી મોટાનો નંદુભાઈ સાથે સંવાદ ... ૨૩	
૧૦. શ્રી મોટાની અનુભૂતિનાં પદ ... ૨૮	
૧૧. સદ્ગુરુ સંબંધ અને ગુરુગમ (સદ્ગરુ શાથી રીતે) ... ૩૦	

(૧) અધ્યાઠી - પૂનમ - વ્યાસપૂર્વિમા

શ્રી સદગુરુને વંદના

ગુરુરૂ બ્રહ્મમા ગુરુરૂ વિષણુરૂ ગુરુરૂ દેવો મહેશ્વરः ।

ગુરુરૂ સાક્ષાત પરબ્રહ્મ : તસ્મૈ શ્રી ગુરવે નમઃ ॥

ગુરુ બ્રહ્મા છે (તે બાળકોનાં ચારિઅનું ઘડતર કરે છે.) ગુરુ વિષણુ છે, (તે પોતાના વિદ્યાર્થીઓમાં રહેલાં સદગુણોનું રક્ષણ કરે છે.) ગુરુ મહાદેવ છે. (તે તેમની કુટેવો અને દુર્ગાઓનો નાશ કરે છે.) ગુરુ સાક્ષાત્ પરબ્રહ્મ છે. તે ગુરુને પ્રણામ.

અજ્ઞાનતિમિરાંધસ્ય જ્ઞાનાંજન શલાક્યા ।

ચક્ષુરન્ભીલિંત યેન તસ્મૈ શ્રી ગુરવે નમઃ ॥

અજ્ઞાનરૂપી અંધકારથી અંધ બનેલા વ્યક્તિની આંખો જેમણે જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશના અંજનની સળીથી ઉધાડી છે તે ગુરુદેવને પ્રણામ.

બ્રહ્માનંદ પરમ સુખંદ કેવલ જ્ઞાનમૂર્તિમ् ।

દ્વંદ્વાતીતં ગગન સદેશં તત્ત્વમસ્યાદિ લક્ષ્યમ् ॥

એકં નિત્યં વિમલમયં સર્વધી સાક્ષિભૂતમ् ।

ભાવાતીતં ત્રિગુણરહિતં સદગુરું તં નમામિ ॥

બ્રહ્મના આનંદ રૂપ શિષ્યોને પરમ સુખ અર્પનાર, કૈવલ્ય સ્વરૂપ જ્ઞાનની મૂર્તિ જેવા સુખ દુઃખ વગેરે દ્વંદ્વોથી મુક્ત આકાશ જેવી નિર્લેંપ અને ગંભીર તું તે જ છે. (તું ભગવાન જ છે.) એવા આદિમંત્રો (મૂળ મંત્રો) જેમનું લક્ષ્ય છે. એવા એક સ્વરૂપ, નિત્ય, નિર્મળ, ચંચળ, સર્વની બુદ્ધિના સાક્ષીરૂપ સર્વભાવોથી મુક્ત અને ત્રણ ગુણ વિનાના એવા શ્રી સદગુરુને હું પ્રણામ કરું છું.

ગુરુ ગોવિંદ દોનો ખડે કાકે લાગુ પાય ?

બલિહારી ગુરુ આપકી ગોવિંદ દિયો બતાય.

ગુરુ બિન કૌન બતાવે વાટ ? બડા વિકટ યમધાટ !

અસતો મા સદ્ગમય ।

(૨) પર્વોત્સવ માહાત્મ્ય

ભારતીય સંસ્કૃતિમાં અષાઢી-પૂર્ણિમા વ્યાસપૂર્ણિમા તરીકે ઉજવાય છે. આ પવિત્ર દિવસે વેદ વ્યાસજીની સ્મૃતિરૂપે પ્રતિવર્ષ ભારતમાં લોકો ઉજવે છે. વ્યાસ મુનિ સમગ્ર હિંદુ સમાજના સનાતન ગુરુ તરીકે વંદનીય છે. તેમના દ્વારા રચિત વેદો-પુરાણો અને મહાભારત જેવા અમૂલ્ય ગ્રંથો ભારતીય સંસ્કૃતિની ગૌરવગાથા સમાન અદ્વિતીય જ્ઞાનનો ભંડાર છે. પ્રેરક જીવનશૈલી ઘોતક છે.

આ સમર્થ જ્ઞાની ગુરુવર્ય વ્યાસ મુનિની જ્યંતિ તો વૈશાખી પૂર્ણિમાના પવિત્ર દિવસે હોય છે. તેથી આજના દિવસે તેઓની સ્મૃતિમાં ભાવાંજલી અર્પવામાં આવે છે. સંસ્કૃતિના જ્ઞાનકોષ સમા મહાન ગ્રંથોમાં તેમણે તમામ જ્ઞાની સંતો અને મહર્ષિઓના શુભ વિચારો અને અધ્યાત્મિક તત્ત્વજ્ઞાનને સંકલિત કરી આપ્યાં. આવા મહાન હિંદુધર્મના પરમપિતા સમાન વ્યાસજીએ શ્રેય અને પ્રેર્ય બંને માર્ગો લોકોને સમન્વય સાધી આપ્યો. પશુ સમાન મનુષ્ય દેવત્વ પામે તેવાં રહસ્યો તેમણે સર્વ લોકસમાજને માટે ઉઘાડી આપ્યા. આમ, એ રીતે તેઓ સમગ્ર માનવજાતના ‘આદિગુરુ’ તરીકે લોકહૃદયમાં આડુઢ થયા.

સર્વજ્ઞ લોકોએ કૃતજ્ઞતાપૂર્વક કહ્યું છે ; “વ્યાસોચ્છિષ્ટં જગત્ સર્વમ् અને વ્યાસગિરા મહાભારતને સારં વિશ્વસ્ય કહ્યું છે.”

ભારતમાં ગુરુ પરંપરા હતી, “હું કોઈનો ધું” એ મધુર પવિત્ર ભાવ તેમાં હતો. તેમાં કૃતજ્ઞતા હતી. જનક રાજાના ગુરુ યાજ્ઞવળ્ય હતા. અને શંકરાચાર્યના ગુરુ જનક હતા. સાંદીપનિના શિષ્ય તરીકે ઓળખવામાં કૃષ્ણ-સુદામા-બલરામ ગૌરવ અનુભવતા. રામ અને કૃષ્ણ વિશ્વામિત્રની સેવા કરવામાં કદી ન થાકતા. વેદ ઉપમન્યુ કે આરુણિને ધૌમ્ય ઋષિ ગુરુ તરીકે મળ્યા અને તેઓ પોતાનું સૌભાગ્ય માનતા.

પરશુરામ પાસેથી જ્ઞાન મેળવવા કર્ણે કેટલાં કષ્ટો સથાં ! શંકરાચાર્ય પાસે સંજીવની વિદ્યા પ્રામ કરવા જનાર ‘કચ’ની જ્ઞાનનિષ્ઠા અને ગુરુભક્તિ આજે પણ આપણને નતમસ્તક બનાવે છે. ગૌડપાદાચાર્યનું નામ આવતા જ શંકરાચાર્ય ભાવ વિભોર થઈ

જતા. પશ્ચિમના દેશોમાં પણ “હું અમુકનો શિષ્ય છું” એમ કહેવામાં ગૌરવ અનુભવાતું. હું ‘સોકેટીસનો શિષ્ય છું’ એમ કહેવામાં ખેટો જીવનની કૃતકૃત્યતા સમજતા, “ખેટો મારા ગુરુ છે.” એમ કહેવામાં એરિસ્ટોટલને પોતાનું જીવન ધન્ય લાગતું.

જીવનનાં પ્રત્યેક ક્ષેત્રમાં ગુરુ વિના સફળતા અસંભવિત છે, ગુરુ તો જ્ઞાનદીપ છે. અધ્યાત્મ વિદ્યા ગુરુ વગર કેવી રીતે સંભવી શકે? તેથી ગુરુ એવા હોવા જોઈએ જે આપણને વામનમાંથી વિરાટ બનાવે. કાંતા-કનકના વંટોળિયામાં અસ્થિર બનીને ઊડતાં જીવને સ્થિર બનાવે. જેનો ધ્યેય પરમાત્મા હોય અને જે આપણને પરમાત્માના પરમધામમાં પહોંચાડી શકે.

સમસ્ત ભારતવર્ષ પોતાના ગુરુનું પૂજન કરી શુભ પ્રેરણા મેળવે ગુરુપૂજણ અદા કરવા પુરુષાર્થ કરે એ ભારતીય સંસ્કૃતિની પ્રણાલિકા છે. પરંતુ સાચા ગુરુ તો એ છે કે જે અનંત ગુણો અને કરુણાના સાગર હોય. જે અજ્ઞાનના અંધકારમાંથી જ્ઞાનના પ્રકાશમાં લઈ જાય. આપણે પ્રેમભાવ અને શ્રદ્ધાથી, પ્રણિપાતથી, નમ્રતાથી, પરિપ્રેશનથી, પ્રશ્નોતરીથી અને નિર્દ્દિષ્ટવૃત્તિ રાખી સેવા અર્થનાથી ગુરુને રાજી કરી શકીએ, ધ્યાન-સાધના-સ્મરણથી તેનો સાક્ષાત્કાર કરી શકીએ.

આ, ભાવનાને કારણે જ ગુરુ એ જ ‘પરબ્રહ્મ’ એમ ગુરુને જ ભગવાન સ્વરૂપ ગૌરવ આપવામાં આવ્યું છે. ‘ગુરુપૂર્ણિમા’નો ઉત્સવ આ રહસ્યને પામવા માટે જ ઊજવવામાં આવે છે.

આજે ગુરુપૂજા, ગુરુવાદમાં પરિણમી છે. ગુરુપૂજાનો ગુરુવાદ થવાથી માનવી અંધશ્રદ્ધા અને અજ્ઞાનના અંધકારમાં અથડાયા કરે છે. ગુરુપૂજન એટલે ધ્યેયપૂજન, નિર્ઝામ ભાવના અને કર્મયોગના માર્ગે ગુરુના કુમકુમ પગલાંની કેરીએ જીવનયાત્રા કરી માનવ અવતારને દીપાવીએ.

સાચી ગુરુપૂજા કરતાં કરતાં ગુરુજીવનનું ગૌરવ આપણા જીવનમાં પ્રગટે એ જ આજના દિવસે સદ્ગુરુ અને જગતગુરુના ચરણોમાં વંદન કરીને તેમના જીવનસંદેશને અનુસરી આપણા જીવનને સાર્થક કરીએ. “અસતો મા સદ્ગમય-તમસો મા જ્યોતિગમય !”

(૩) જીવન લક્ષ્ય અને સાક્ષાત્કાર

પૂ. શ્રીમોટાના જીવનલક્ષ્યમાં ભગવાનનું અમૃત રૂપ હતું. એ અમૃતરૂપનું બીજું નામ જીવન હતું. રાગદ્વૈષાદિયુક્ત સંસારી જીવન જીવ દશાવાળાનું જીવન-સર્વ પૂર્વ કર્માનાં પરિણામોને ખપાવીને મુક્ત બની શિવદશામાં રૂપાંતર પામે એવી દશાવાળું જીવન એ શ્રીમોટાના ભગવાન હતા. આવા અમૃત ભગવાનને પ્રગટ કરવા એમણે ભજન, કીર્તન, આત્મનિવેદન, પ્રાર્થના જેવાં ભક્તિ માર્ગનાં સાધનો હદ્યના ઉંડા ભાવથી પ્રગટ કર્યા. એ પણ ભારતીય આધ્યાત્મિક સાધનાની પરંપરામાં એમ નોંધપાત્ર હકીકત ગણાય. અમૃતની ભક્તિ અર્થાત્ જ્ઞાન ભક્તિ એમણે એક સાથ ધબકતી રાખી છે. સાધનાનો પ્રારંભ થયો ત્યારથી દેહત્યાગ સુધી પૂ. શ્રીમોટાનું પ્રગટ રૂપ ‘ભગત’ તરીકે જ લોકહદ્યમાં રહ્યું.

પૂ. શ્રીમોટાની સાધનામાં જો કોઈ મૂર્તસ્વરૂપ દાણિ સમક્ષ હોય તો એ સદ્ગુરુની આકૃતિ છે. પણ આગળ જતાં સદ્ગુરુનું મૂર્તિરૂપ અમૃત ભાવરૂપ બની રહે છે. શ્રી સદ્ગુરુ પ્રત્યેની ભક્તિ તો અત્યંત આશ્રયકારક ઘટનાઓ દ્વારા વ્યક્ત થયેલી છે.

શ્રી સદ્ગુરુના હુકમનું પાલન એ તો પૂ. શ્રીમોટાની સાધનાનો એક પ્રચંડ ઉન્મેષ છે. એમણે ૧૮૨૨ થી ૧૮૫૮ માત્ર અઢાર વર્ષમાં પૂર્ણ પુરુષોત્તમના સાક્ષાત્કાર સુધીનાં દિવ્ય શિખરો સર કર્યા હતાં. શ્રી પ્રભુનું અણુ-પ્રરમાણુંમાં પ્રસરેલું પ્રેમરૂપ તેઓશ્રીમાં પ્રગટ થયું. પછી એ પરમ પવિત્ર પ્રેમગંગા અનેક જીવોના ઉદ્ધાર માટે પુષ્ટી પર વહેતી થઈ. ‘ત્રણ મુક્તિ’ જેવા શબ્દથી એમણે પોતાનાં નિમિત્તોના દેહાદિનાં કર્મ અને પ્રારબ્ધ કર્મ પોતાના ઉપર ભોગવીને ભગવાનનું પરમ કલ્યાણકારી કરુણારૂપ એમનામાં પ્રગટ થવા દીધું છે. પૂ. શ્રીમોટાના જીવન પ્રસંગોમાં કમશા: ઈશ્વરીય ગુણોની ઝાંખી થાય છે.

“અનુભવની હકીકતને અનુભવી માત્ર જાણો છે
અનુભવ જે વિષે જેનો ખબર તેની જ તેને છે.”

‘જીવનતપ’ પ્રથમ આ.પૃષ્ઠ.૨૬૮

હરિ અંગુંજ

કૃપા કેવી શ્રીસદ્ગુરુની !

સ્મરણ લેતાં, સ્મરણ લેતાં, જીવનનું ભાન જાગ્યું છે ;
 ‘જીવનનો હેતુ શો છે ને જીવન શા અર્થ મળિયું છે !’

હદ્ય ચિંતન કિયાશીલ તે, મને તે વેળ પ્રગટ્યું છે ;
 મને એણો ઉઠાડીનો કરી બેઠો જ દીધો છે.

વળી કભ્રમર કસાવીને પ્રયત્નો જોતરાવ્યો છે ;
 હદ્ય ત્યાં થાક ખાવાનું કદી દિલ ના થયેલું છે.

સતત પુરુષાર્થના યજો રહેવાયું જ મંડયા તે ;
 કૃપા કેવી શ્રીસદ્ગુરુની હદ્ય ત્યારે જણાઈ છે.

સમર્થ સદ્ગુરુ

સમર્થ સદ્ગુરુ તારા સમો કોઈ ન બીજો છે ;
 અકળ કોઈ રીતે કેવો મને તે શોધી કાઢ્યો છે !

જુદી જુદી રીતે મુજને કંઈક સાધન બતાવ્યાં છે,
 કરંતો તે થતાં, પાછાં નવાં સાધન કરાવ્યા છે.

કંઈક તો ગૂઢ સાધન શાં રહસ્ય જેનું બુદ્ધિયે
 -ઉંડી તેજસ્વી છો હોયે, છતાં સમજ શકે ના તે !

હદ્ય એવાં બધાં સાધન હતાં અતિ ગૂઢ તે વિષે
 -પ્રવેશાવી, શું અંદરનું રહસ્ય ખુલ્લુ કીધું છે.

હરિ જીવનનો સ્વામી છે

હરિ જીવનનો સ્વામી છે, નિયંતા પણ જીવનનો છે;
લીધી શરણાગતિ, તેની બધી સંભાળ રાખે છે.

જીવનનો કારભાર જ શો ખભા પર તે લઈ લે છે !
હદ્ય નિશ્ચિત સંપૂર્ણ શરણ જનને બનાવે છે.

હદ્ય નિજ ભક્તનો ભાર ઉપાડી શો હરિ લે છે !
હરિ નિજ ભક્તને હળવો બધી રીતે બનાવે છે.

હરિ કેવો કરુણાળુ હદ્ય નિજ ભક્તની પર છે !
જીવનની સાર-સંભાળ હરિ લેતો બધી રહે છે.

બીજો ના સદ્ગુરુ કો' છે

હરિ તારા સમો ન્યારો બીજો ના સદ્ગુરુ કો' છે,
જીવનમાં તેં જુદા જુદા મને પા� જ ભણાવ્યા છે !

કદીક તેં દિલ ઠપકાર્યો, અને આંસુ પડાવ્યાં છે ;
'કરુણા તે હતી તારી', હદ્ય સમજાવી દીધું તે.

કરી-કરી આત્મનિવેદન ચરણ દિલ ઠાલવેલું છે;
હદ્ય સંબંધ તે રીતે હરિ તુજ સાથ બઢવ્યો છે.

છતાં નાદાનયતથી શું હદ્ય ખોટું લગાડ્યું છે,
પણીથી હિલ ડહાપણનો નર્યો દરિયો જ ઉછવ્યો છે.

થયાં સાધન શું સદ્ગુરુ શાં !

જવનમાં માર્ગ શોધી પણ અમારે કાઢવાનો છે;
કશી માહિતી ના તેની, પૂછી પૂછી પહોંચવાનું છે.

વળી જે પૂછવાનું છે, બહાર પણ ન કોઈને,
શું અંતર - ભોમિયા કેરી સલાહે વર્તવાનું છે !

સ્મરણ, કીર્તન, ભજન-ભાવ, નિવેદન ને સમર્પણના,
ઉગ્યાં સાધનના અભ્યાસે શી પાકી છે ભૂમિકા ત્યાં !

ભૂમિકા ઉર્ધ્વતમ પકવ થતી ગઈ જેમ જવનમાં ;
નવા માર્ગ જ ગયા સૂજતા, થયાં સાધન શું સદ્ગુરુ શાં !

કૃપા શ્રી સદ્ગુરુની તે

સ્મરણ લેવા તણું ભાન કૃપાથી જે થયેલું છે,
કૃપા શ્રીસદ્ગુરુની તે શકું મૂલવી ન કો રીતે.

સ્મરણ મુજ જિંદગાનીને બચવનારું શું સાધન છે !
સ્મરણથી કેટકેટલું તે કમાયો ! કોણ જાણો છે ?

સ્મરણ ઉધા, સૂરજની છે, સ્મરણથી કેવી જીવન તે
-ઝલક શક્તિ તણી ઝળકે ! પ્રતાપ જ શા સ્મરણના છે !

સ્મરણ - મહિમા જીવન મારે ઊગી કેવો ગયેલો છે !
સ્મરણની શક્તિથી મારું જીવનનું ગાડું ગબડે છે.

મથનમાં દિલ સંપૂર્ણ

શું અથડાવાનું જીવનમાં અમથું અમથું થયું શું તે !
કૃપાથી ભાન જાગતાં સફાળું શું ઉઠાયું છે !

ઉઠીને હું થઈ બેઠો થઈ સજજ, કમર કસીને
-જીવનને જતવા કાજે હું ઉદ્ઘમશીલ રહેલો જે.

બધી દરકાર ચોમેર ધરી-ધરીને જીવન પ્રત્યે,
જીવન-ધડતરની શિક્ષામાં પરોવી ધ્યાન દીધું છે.

મથનમાં દિલ સંપૂર્ણ થઈ એકાગ્રતા જ્યાં તે,
સફળ કેવો થતો ચાલ્યો ! ખૂબી જીવનની શી ત્યારે !

શ્રીસદ્ગુરુ આપ ત્યાં પોતે

સ્મરણથી માત્ર શી શક્તિ પ્રગટતી યોગમાયાની !
હદ્ય તે શક્તિનો પૂરો લીધો ઉપયોગ સાધનથી.

પ્રગટતી શક્તિની સાથે ખરેખરું દિલ ભળેલું છે ;
બધો સંયોગ દિલ-શક્તિ તાણો ત્યાં ઓર જામે છે !

ઉભય જ્યાં એકઠાં સાથે ભળેલા સાધને તે છે ;
થતો બુદ્ધિ વિષે ત્યાં શો ચમત્કાર નવા વેષે !

ભળતાં ભક્તિ બુદ્ધિમાં ‘શ્રીસદ્ગુરુ આપ ત્યાં પોતે
છતો પ્રત્યક્ષ થાયે છે’; જીવનનો તે અનુભવ છે.

હદ્ય તત્પર હું સંપૂર્ણ

હરિ નિમંત્રવા કાજે હદ્યમાં કોડ જાગ્યા જે,
પડી તૈયારીમાં તેની કદી નવરો પડચો ના તે.

હદ્ય તત્પર હું સંપૂર્ણ થઈ શું સજજ બધી રીતે !
નીરખી-નીરખી હદ્ય-રાહ નયન ફાટી ગાએલાં છે.

હદ્ય ઉત્સુકતાની શી ગતિશીલતા અપાર જ છે !
નીરખવામાંય આનંદ શું અપરંપાર ઊછળે છે !

હરિ, હરિ એકલો નાદ ન, તે છે નાદ માત્ર જ જે;
હદ્ય પેટાવવા નિજની શી શક્તિનો જ પડઘો તે !

(૫) આજ્ઞાગુરુણામ્ભ અવિચારણીય

ગુરુભક્તિમાં જ જેને નિષા હોય તે જ સાચો શિષ્ય. ગુરુ કહે કે તારે કૂવામાં પડવાનું છે, આગમાં ભૂસકો તારે મારવાનો છે ત્યારે વગર વિચારે આજ્ઞાનું પાલન કરે. જ્યારે ગુરુએ આજ્ઞા કરી હોય ત્યારે કશોજ વિચાર કરવાનો નહીં. પછી ભલે લોકો, માતાપિતા કે દુનિયા આપણને મૂર્ખ કહે.

“આજ્ઞા ગુરુણામ્ભ અવિચારણીય” પછી જે થવાનું હોય તે થાય ! બીજા લૌકિક કે વ્યાવહારિક કાર્યોમાં ભલે આપણને રોકવામાં આવે પરંતુ ગુરુઆજ્ઞાના પાલન માટે તેણે કોઈ પણ રોકે તોય રોકાવું કે અટકવું જોઈએ નહીં :

આમ બને તો જ જન્મ-મૃત્યુના ભવરોગમાંથી મુક્તિ મળે !

જેમ ડોક્ટરે લખી આપેલી દવામાં પ્રિસ્ક્રિપ્શનમાં વિશ્વાસ રાખી પ્રશ્ન કે પ્રતિપ્રશ્ન કે પછી શંકા-કુશંકા કર્યા સિવાય તેની દવાઓનું સેવન કરીએ છીએ. તેવી જ રીતે, ગુરુવાક્યમાં, મંત્રમાં, ઉપદેશમાં શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ રાખી તેનું જ સેવન કરવું જોઈએ.

શારીરિક રોગોથી મુક્ત થવા જેમ ડોક્ટર પાસે જઈએ છીએ અને દવા માંગીએ છીએ તેમ ભવરોગમાંથી છૂટવા માટે ગુરુ પાસે જવું જોઈએ અને ગુરુમંત્ર, દિક્ષા કે ઉપદેશ માટે યાચના કરવી જોઈએ. જેમ ડોક્ટરની દવામાં શંકા કરતા નથી તેમ ભવરોગની દવા તરીકે ગુરુ તરફથી જે કોઈ મંત્ર, -ઉપચાર લખી આપવામાં આવે તેનું શ્રદ્ધાપૂર્વક સેવન કરવું અને પરેજ પણ પાળવી.

વારંવાર જન્મ-મૃત્યુના ભવરોગ-મહારોગમાંથી મુક્તિ મેળવવા માટેનું એક માત્ર ઔષધ છે - પરમાત્માના સ્વરૂપનું સતત મનન ચિંતન-ગુરુગમ ।

શ્રીમદ્ ભાગવતમાં કહ્યું છે : “આ શરીર રોગનું ધર છે.”

શરીરમ્ભ ખલુ વ્યાધિ મંદિરમ્ભ ।

દરિ: અંગ ગુંજ માટે મળેલ આર્થિક સહયોગની વિગત

રૂ. ૫૦૧/-	શ્રી યોગેન્દ્રસિંહ વીરસિંહ સોલંકી	અમદાવાદ
રૂ. ૫૦૦/-	શ્રી તરલીકાબેન બી. શાહ	અમદાવાદ
રૂ. ૧૨,૦૦૦/-	શ્રી ભાનુભાઈ નાયક	અમદાવાદ
રૂ. ૫૦૧/-	શ્રી જયશ્રીબેન પી. મહેતા	અમદાવાદ
રૂ. ૫૦૦/-	શ્રી જગદીશભાઈ કે. શાહ	અમદાવાદ
રૂ. ૨૫૦/-	શ્રી વિવેકભાઈ શેડી	અમદાવાદ
રૂ. ૧૦૦/-	શ્રી ભાનુભાઈ નાયક	અમદાવાદ
રૂ. ૧,૨૫૦/-	શ્રી જનેન્દ્રભાઈ અમીન	પાંડવા
રૂ. ૧,૨૫૦/-	શ્રી શિલ્પાબેન અમીન	પાંડવા
રૂ. ૧૬,૮૫૨/-	કુલ	

(૬) જ્ઞાનદાતા સદ્ગુરુ - પારસમણિ ।

ત્રિભુવનમાં જ્ઞાનદાતા સદ્ગુરુનું દસ્તાંત નથી. દસ્તાંત આપવું હોય તો લોખંડને સુવર્ણ કરનાર પારસમણિ કરી શકાય. પરંતુ પારસમણિ લોખંડને સોનું કરનાર છે. છતાં લોખંડને પારસમણિ કરતો નથી. પરંતુ ગુરુ તો શિષ્યને પોતાનું ગુરુત્વ આપે છે તેથી જ ગુરુ નિરૂપમેય છે.

ગુરુ કુંભાર શિષ્ય કુંભ હૈ, ઘડિ ઘડિ કાઢે ખોટ ।
હાથ સહારા દે રહે લાગિ ન પાવે કહી ચોટ ॥

ગુરુ કુંભાર છે. શિષ્ય ઘડો છે. કુંભાર ઘડો ઘડતી વખતે નીચે હાથ રાખી ઠપકારે છે કે જેથી ઘડો ભાંગી ન જાય. તેમ ગુરુ પણ શિષ્યને તેની ભૂલો દેખાડવા ઠપકારે છે પણ પ્રેમભર્યા હૃદયથી, માટે જ ગુરુ માટે કહ્યું છે, ‘સામૃતૈ: પાળિભિર્ધતિ ગુરવો ન વિષોક્ષિતિ:’ સદ્ગુરુઓએ અમૃતભર્યા હાથો વડે ઠપકારવો જોઈએ નહીં કે વિષભર્યા હાથોથી, દ્વેષભર્યા હૃદયથી.

એક પરિવારના ગુરુ તે કુલગુરુ જેનું કાર્ય ધાર્મિક અનુષ્ઠાન કરાવવાનું છે. વિદ્યાગુરુ જ્ઞાન અને શિક્ષણ, સંસ્કાર આપે છે. જ્યારે ધર્મગુરુ માણસને ધર્મકાર્યમાં દીક્ષા આપે છે. એ ગુરુ મંત્રદીક્ષા આપે છે. સદ્ગુરુ કળશની જેમ સર્વત્ર પૂજય છે. જીવનમાં શ્રેયસ અને પ્રેયસ એમ બે પ્રકારની વિદ્યાઓ છે. ભૌતિક સુખ પ્રાપ્તિ માટેની વિદ્યા પ્રેયસ અને આત્મકલ્યાણની પ્રાપ્તિ થાય તે શ્રેયસ. આધ્યાત્મિક વિદ્યાના દર્શન કરાવવાર સદ્ગુરુ છે. જે જીવનને સુંદર, નિર્દોષ તથા પવિત્ર બનાવી પ્રભુપદ પાસે હાથ પકડીને લઈ જનાર સદ્ગુરુ છે.

જે ગુરુજીએ કામ, કોધના વિષયોને નિર્મૂળ કરવાનો મંત્ર આય્યો. જે ગુરુએ માંસમાટીના, વાસનાવિકારના, આ માટીના પુતળાને આકાર આપી ચિરંતન સુખ અને શાંતિનો માર્ગ બતાવ્યો. માનવ થઈ દાનવ તુલ્યજીવન જીવતા મનુષ્યોને નરમાંથી નારાયણ થવાનો માર્ગ બતાવ્યો. જેમણે માતાની જેમ હાથ પકડી સંસારની મોહજાળની ગાઢ જાડીમાંથી બહાર કાઢી જીવનના મંગળપથ પર મૂક્યો. એટલું જ નહીં પરમધામમાં પ્રભુ સમીપ લઈ ગયા તે ગુરુનું પૂજન ના કરીએ તો બીજા કોનું પૂજન કરવાનું? ભક્તાધીન ભગવાન ।

અચંતુવંદનો બ્રહ્મા લિખાહુરયરો હરિ : |
અભાવલોચન : શંભુ ભગવાન બાદરાયહ : ||

ભગવાન બાદરાયણ એટલે વેદવ્યાસ, ચારમુખ વિનાના બ્રહ્મા છે. બે હાથવાળા બીજા વિષ્ણુ છે અને લલાટમાં ત્રીજા નેત્રવાળા મહાદેવ છે.

(૭) ગુરુપૂર્ણિમાની ઉજવણી

ગુરુપૂર્ણિમાનો દિવસ દરેક જીવે પોતપોતાની રીતે વ્યક્તિગતપણે ઉજવવાનો હોય છે. દરેક સાધકે તે દિવસે ગુરુના શરીરને નહિ, તેના મનને નહિ, કે તેની બુદ્ધિને નહિ, પરંતુ તેના ભાવને મહત્વ આપીને તેની જેટલી વાસ્તવિકતા આપણાં મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, પ્રાણ ને અહ્મુ સ્વીકારે તે રીતે ગાળવાનો છે. તે સારોએ દિવસ ગુરુની ભાવનામાં અખંડપણે વહે ને ગુરુની ભાવનાનો સંપર્ક આપણા કોઈ પણ કરણને થાય તો તે દિવસ આપણે ઠીક ઉજવ્યો ગણાય.

અભ્યાસ

આપણે આપણામાં છીએ તેના કરતાં બહારમાં વિશેષ છીએ. એટલે સાધક તો પોતે પોતાનામાં જેટલો વધારે રહે તેટલું ઉત્તમ. બહારની ઘડભાંજોને, માથાકૂટને, વાતચીતને, બહારનાં કામને ને બહારનાં સ્વરૂપને એણે વળગી રહેવાનું નથી. જ્યારે જ્યારે તેમ થાય ત્યારે તેણે ઝાટકો મારીને વિખૂટા પડવું. ને અંતરમાં વળ્યાં કરવાનું છે. દિવસભરમાં એમ અનેક વાર જાગૃતિ રાખ્યાં જ કરીએ તો અંતરમાં વળ્યાં કરવાનો અભ્યાસ પાકો થતો જાય છે. જે તે કંઈ અભ્યાસથી આવડે છે. અભ્યાસ વિના સાધનામાં પ્રાણ પણ ન પ્રગટે. અભ્યાસ દફ થતાં તેમાં હદ્ય પણ રેડાય ને સામેલ થાય. અભ્યાસથી કરીને એક પ્રકારની લઢાણ જાગે છે, અભ્યાસની જે લઢાણ જાગે તેમાં એક પ્રકારની ઘરેડ પણ થઈ જવા સંભવ ખરો; તેથી અભ્યાસમાં વારંવાર આપણે બુદ્ધિ વડે કરીને, કલ્યના વડે કરીને, હદ્યની લાગણીઓ વડે કરીને, ભાવનાનું ઉદ્ઘોપન વારંવાર કર્યા કરવાનું રહે છે. કંઈક હદ્યમાં શુષ્ણતા લાગે તે તુર્ત ઉપરની રીતે ભાવનાને જગાડતા રહેવું. દિવસમાં કંઈ નહિ તો ૨૦-૨૫ વાર એવી રીતે ભાવનાને જગાડવાનો પ્રયત્ન કરવો. હું તને ઉપાયો તો બતાવું છું. પણ તે પ્રમાણે તું કરે ત્યારે ને? કરી જોવાથી ઉપાયની યોગ્યતા અને મહત્તમ ખબર પડે. માટે જ્ઞાન, ભાન રાખીને કર્યા કરવામાં જ સાર છે.

અભ્યાસનાં પરિણામ

આપણે આપણા અભ્યાસમાં જો મક્કમ અને પાકાં થતાં જઈશું, અને આપણા અભ્યાસમાં જ આપણાં મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, પ્રાણ અને અહ્મુ મંડ્યા રહેતાં હશે, તો આગળ પાછળનાંને પણ આપણી સમજણ પડ્યા કરવાની. તેમને પણ થશે કે આ છોકરી હવે ખરેખર કંઈક કરે છે તો ખરી.' પણ તેમના ઉપર છાપ ઉપજાવવાને કે અસર પેદા કરવાને નહિ, પણ આપણે તો જે તે કંઈ કરવાનું છે તે આપણા પોતા માટે જ કરવાનું છે.

આપણી કમાણી કેટલી !

તું હવે કંઈક જાગ્રત થઈ છે તો નામસ્મરણ પર વિશેષ મહત્વ આપીને તેમાંથી ભક્તિની પ્રેરણા મેળવે અને મનને શ્રીભગવાનના વિષયમાં જાગ્રત રહેતું બનાવી શકે તો ઉત્તમ વાત. કાળ અખંડ પણે વહી રહ્યો છે. તેમા જેટલી પળો ઉત્તમ પ્રકારની ભાવનાના વર્તનમાં ગાળી તેટલા સમયમાં તેવા જીવનની આપણે તેવા પ્રકારની કમાણી કરી શક્યાં તે નક્કી પ્રમાણવું. એમ કરી કરીને અખંડ ધારાવત્ત આપણી જીવનની સાધનાનું સાતત્ય જળવાતું રહે તે પ્રમાણે જીવનમાં વર્તવાનું છે.

ગુરુચેતના શાનભક્તિનિષ્ઠા પછી કામ કરે.

સર્વ કોઈને આ જગતમાં કંઈને કંઈ કોઈ પાસેથી શીખવાનું રહે છે; તેમ ગુરુ પાસેથી શીખવાનું છે. શિષ્યનાં કે સાધકનાં મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, પ્રાણ ને અહમ્મ ને અંતે હૃદય, તે જ્યાં સુધી ગુરુના ભાવમાં જ્ઞાનપૂર્વક ને પ્રેમભક્તિપૂર્વક પૂરેપૂરાં સંનિષ્ઠ થઈ ભળીને મળી નથી જતાં ત્યાં સુધી ગુરુના ચેતનાપણાનો ભાવ તે ઈચ્છે, ઇતાં તેના (સાધકના) અંતરમાં કામ કરી શકતો નથી. ઉપર ‘જ્ઞાનપૂર્વક’ એ શબ્દ પ્રથમ મૂક્યો છે એટલે આપણે જે જે કરીએ તેના હેતુનું દીવા જેવું સ્પષ્ટ જ્ઞાન આપણને જગમગતું (બળતું) આપણા અંતરમાં હોવું જોઈએ.

સર્વત્ર સદ્ગ્રાહ જગાડો

સર્વ કંઈ પરતે હૃદયમાં સદ્ગ્રાહ નિષ્પન્ન થયા વિના સાધકમાં ભક્તિભાવ કદી જાગ્રત થઈ શકવાનો નથી. ‘સારા’ પરતે સદ્ગ્રાહ જાગે એમાં તેની કશી કિંમત નથી. પણ ‘નઠારા’ પરતે પણ સદ્ગ્રાહ જગાડીને જીવતો કરવાનો છે, તે સાધકે ઘ્યાલમાં રાખવાનું છે. હૃદયમાં સદ્ગ્રાહવની મૂડી ઘણા ઘણા પ્રમાણમાં જાગ્રત કર્યા કરવી.

ગુરુ કરવાનો હેતુ

આ જીવ વિષે તને પ્રેમભાવ નથી રહેતો તેને વિષે તો હું શું લખ્યું? જે જીવથી આપણને હૃદયનું સદ્ગ્રાહયુક્ત આકર્ષણ અને તેના વડે કરીને આપણા જીવનની ઉચ્ચ પ્રકારની મહત્વકાંક્ષા ફલિત થવાની છે એવી હૃદયપૂર્વકની સંપૂર્ણ ખાતરી થયા વિના ગમે તેવો જીવ ભલેને પછીતે મહાન ગણાતો હોય તેને ન વળગવામાં સાર છે. ઉચ્ચાત્માનો આશ્રય જીવનના ઊર્ધ્વકરણ સારુ છે, ને તે પણ સાધનરૂપ છે. સર્વશ્રેષ્ઠ અને સર્વોત્તમ તો એકલા શ્રીભગવાન જ છે.

અનુભવથી જ ગુરુને પારખો

આ જીવમાં પ્રકૃતિની રીતે તો અનેક પ્રકારના દોષો લાગે, જેનો ગણાવ્યે પાર આવે એવો નથી; એટલે અમારી વાત તો અમે શું લખીએ? સમજણથી ને વધારે તો અનુભવથી, - અને તે અનુભવ પણ જ્યારે અંતરમાં ઠરે ત્યારે ખરો; એ બધાંથી જે સમજાય તે ખરું. મેં તને કદી કહું નથી કે તારે આ જીવનો સમાગમ કરવો. તારા પોતાનામાં એવી ઊર્મિ થયેલી. પ્રેમ એ તો અખંડિત વહેતો સમુદ્ર છે. તેમાં કશી તુટી નથી હોતી ને નથી રહેતી. એવો હદ્યનો પ્રેમભાવ થાય ત્યારે આપણાં મન, બુદ્ધિ, ચીત, પ્રાણ, હદ્ય આપોઆપ પરોવાયેલાં રહે છે.

અનુભવથી પાકું જ્ઞાન

અનુભવ વિનાની સમજણ ગમે તેટલા ઊંચા પ્રકારની હોય તો પણ એ કદી ઈદ્રિયોના ચલન વ્યવહારમાં તે તે કાળે આપણને ઉપયોગમાં આવતી નથી. અનુભવનું જ્ઞાન કોરું નથી હોતું. એ તો ચલણી નાણું છે. અનુભવથી કોઈ જીવાત્મા વિષેની આપણને જે સમજણ પડેલી છે, તેનાથી વિરુદ્ધ ગમે તેટલું કોઈ આપણને કહે, તો પણ આપણે કહીશે કે : “ભાઈ! મને તો આવી રીતનો અનુભવ છે, તમો જ્ઞાનાવો છો તેવી રીતનો નથી. તમે કહો છો તેવો અનુભવ જો થાય તો તેમ માનવાનું થાય.” તમે કહો છો તેવો અનુભવ પણ ઈદ્રિયોને જે જે પ્રકારના જે જે અનુભવ થયેલા છે તે તે રીતની સમજણ તેને રહ્યા કરે છે.

‘અનુભવ’ આપણો ગુરુ

સમર્પણ કર્યું એનું નામ કે તે જો સાચી રીતે થયું હોય તો જે બાબતનું સમર્પણ કર્યું હોય તે ફરીથી આપણામાં જીવ સ્વભાવની કક્ષામાં કે જીવ સ્વભાવની રીત ઊગે નહિ. સમર્પણના યજનો આનંદ જો એક વાર સાચેસાચી અને પૂરી રીતે હદ્યથી અનુભવાયો તો એ યજમાં ખૂબી અને રહસ્ય તથા મહત્વ આધ્યાત્મિક માર્ગમાં કેટલાં બધાં મોટાં છે તે સમજાઈ જવાનું. જે વસ્તુ હજારો વાર લખે કે સમજણ પાડ્યે ના બની શકે તે એવા પ્રકારના અનુભવમાંથી પ્રાપ્ત થઈ જાય છે; તેથી અનુભવ જેવો કોઈ સાચો ગુરુ નથી એમ જ્ઞાની પુરણોએ કહેલું છે. જેને જાણવું છે, સમજવું છે ને અનુભવવું છે તે તો તેના અનુભવથી પરખી શકાય. એક વખત એમાં ગમ પડવા માંડી પછી એ તો ગાડી ચાલ્યા કરે છે, એમાં કેટલાક કહે છે તેમ માત્ર કલ્યનાના તરંગો નથી હોતા. કલ્યનાના તરંગો તો ઘડીભર મનને ઉતેજના આપીને શમી જાય ને તે ઉતેજના શમતાં પાછું મન વિવશ પણ બની જાય, પણ અનુભવમાં તેવું નથી હોતું. અનુભવમાં તો નક્કર હકીકતપણું રહેલું છે ને સચોટતા

રહેલી છે અને વસ્તુની તાદ્શતા અનુભવમાંથી આપોઆપ ઉગે છે; માટે સમર્પણ વિષેની તે જે વાત લખી છે તે જો કરતી રહે તો તને સમજણ પડે. લાગણીવાળા જીવ કંઈક કશું કોઈ બાબતમાં થતાં તેનામાં લાગણી એકદમ ઊભરાઈ આવે અને તેમાં તણાઈ પણ જાય. તેને લીધે તેને તેમ લાગે પણ અનુભવમાં માત્ર લાગણી હોતી નથી. તેની સાચે ભાવના, વિચાર, સમજણની મક્કમતા અને તેમાંથી પ્રગટાનું જ્ઞાન એ બધું સાથે સાથે હોય છે; એટલે જ અનુભવને ગુરુ કહેલો છે. અનુભવથી જે શીખતા રહે છે ને અનુભવથી પોતે જે તારવવાનું કરે છે, તેને કદી પાછા પડવાનું બનતું નથી, શંકાકુશંકાઓને તે પોતાના અનુભવના જ્ઞાન વડે કરીને હઠાવી શકે છે. એક અનુભવ થતાં, તેમાંથી જે કંઈ મળે તેના વડે તેનાથી ઉચ્ચતર પ્રકારના અનુભવમાં પ્રવેશ કરી શકાય છે. એવો અનુભવનો પ્રદેશ છે. અનુભવ આપણાં સ્થૂળ મનને ઈદ્રિયોને અંતરના ચક્ષુઓ આપે છે ને નવા પ્રાણ રેડીને નવી સમજ પ્રગટાવે છે. આપણી લાગણી કે કલ્પનાના પ્રદેશને તે હકીકતના પ્રદેશમાં લઈ જાય છે ને આપણને નવા જીવનની માત્ર જાંખી કરાવે છે એટલું જ નહિ પણ તેના પરત્વે આપણને ગતિ અને પ્રેરણા બંને આપે છે ને ઉત્સાહનું જોમ પ્રેરે છે.

સદ્ગુરુ આગળ પૂરેપૂરા ખુલ્લા થવું

મારા તરફથી તને ભય રહે છે, તેનું કારણ સમજાતું નથી. મેં ઊંચા સાદે કશું કહ્યું પણ નથી. પરંતુ ભવિષ્યમાં ન કહું તેવો નિયમ પણ નથી. જે સંસારી ભાવ જાગે છે, તેનું કારણ તેવા તેવા પ્રકારના અનુભવોની સમજણ સંસ્કારરૂપે પડી ગયેલી હોય છે. તેથી જાગે છે. પ્રેમમાં એક પ્રકારનો ભય રહેલો છે એ ખરું છે. પરંતુ ભયની લાગણી મનમાંથી નીકળી જવી જોઈએ; તો જ વધુ નિખાલસ થઈ શકાય છે. હજુ તો કેટલુંય એવું પર્યાંહશે કે જે કહેવાનું બાકી હશે ! હદ્યના મધ્યબિંદુમાં જે કંઈ છે તે છે ખરું, પરંતુ તેનું વ્યક્ત થવાપણું એમ ને એમ થતું નથી. તે તો અમુક પ્રકારનું નિભિત બને ત્યારે જ વ્યક્ત થાય છે. એક પ્રકારનો ભક્ત નિભિત બનતાં કે જાગતાં પ્રભુને પ્રાર્થના કરે ને બીજા પ્રકારનો ભક્ત સદાય પ્રભુના ભાવમાં જ રહે. નિભિત હોય કે ન હોય તોપણ. મનમાં જે કંઈ ઊર્ભિ પ્રગટે તેને તેવા ને તેવા આકારે મારી આગળ મૂકી દેવામાં કોઈ પ્રકારે તારે સંકોચ અનુભવો નહિ; તે ઊર્ભિ, પછી ભલેને સારામાં સારી હોય કે નઠારામાં નઠારી હોય તોપણ; જો તું એવું કરતી થઈ જશે અને એ રીતે જો તું ખુલ્લી થયાં જશે ત્યારે તારો ઘણો ભાર હળવો થઈ જશે. જીવનમાં કોઈ સાચું સ્વજન મળેલું છે, તેનો તને સાચો પૂરો અનુભવ તે વેળા થશે.

અભ્યાસની અગત્ય

આ માર્ગ છે અથાગ મહેનતનો, અને તે મહેનત પણ પ્રેમ, જ્ઞાનભક્તિથી કરેલી હોય એટલી ઉત્તમ. અર્જુન શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને પૂછે કે પ્રાણવાયુને રોકવો હોય તો હજી કદાચ સુલભ થઈ પડે, પણ આ મનને રોકવું તો તેથી પણ અધરું છે. તો તેને કેમ રોકાય? ગીતામાં શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન તેને જવાબ આપે છે કે : “અભ્યાસ અને વૈરાગ્ય એ બે વડે મનને ઠેકાણે લાવી શકાય. વૈરાગ્ય વિનાનો અભ્યાસ હોય, તો પણ અભ્યાસ થતાં વૈરાગ્ય જન્મી જાય છે. અને વૈરાગ્યની ભૂમિકા પાકી થતાં થતાં અભ્યાસમાં ચેતન પ્રગટે છે; એટલે અભ્યાસ એ એક મુખ્ય ચાવી છે, જે વસ્તુને શીખવી છે તેનો પાકો અભ્યાસ થાય, તો જ આવડે. શીખલું પણ અભ્યાસ વિના ભૂલી જવાય છે. અભ્યાસ હોય તો જ પાકું રહે. માટે સાધક પ્રેમ-ભક્તિ જ્ઞાનપૂર્વકના અભ્યાસ ઉપર મારો રાખવો જોઈએ. માટે એમ જ મનને પરોવવું, મન છટકી જાય તો વારેવારે પકડીને પાછું અને ચીલે રાખવું. એમ કરતાં કરતાં પ્રભુકૃપાથી ગેડ બેસી જશે. આ પંથ ધીરજવાળાનો છે. તે સાથે જ હૃદયપૂર્વકની આ માર્ગ પરત્વેની અધીરાઈની પણ જરૂર છે. અધીરાઈ થાય અને તે ઉત્કટ પ્રકારની હોય તો તે ત્યાં ગતિ કરાવે.

દોષો શોધ્યા કરો ને કાઢો

સાધકને પોતાની પ્રકૃતિ ક્યા પ્રકારની છે, ને તે પ્રકૃતિમાં ક્યા ક્યા ગુણ અને અવગુણ છે ને કેટલા કેટલા પ્રમાણમાં છે, તેની ચોક્કસ હકીકતવાળું જ્ઞાન થઈ જાય એ જરૂરનું છે. એટલું જ નહિ પરંતુ પોતાની પ્રકૃતિ ક્યાં ક્યાં નડે છે તે તેને ખૂબ ખૂબ ઊંઠું ઊંઠું સાલે, તો જ તે તેને માટે કાળજ રાખીને, જાગૃતિ રાખી, કંઈક પ્રયત્નવાન થઈ શકે. તારામાં જે જે દોષો હોય તેની એક યાદી કરવી. પરંતુ તે દોષો વિષે વારંવાર વિચાર કરવો નહિ. તે દોષો એક પદ્ધી એક જાય એવા જાગ્રત પ્રયત્નમાં રહેવું. જે દોષોને દોષો તરીકે જાણે છે ને તેના વિષે સજાગ રહે છે, તેવો જીવ એક દિવસે તેની પકડમાંથી મોળો પડવાનો છે.

પોતાને જોનાર જ બીજાંને સમજે

સાચી રીતે તો આપણે કોઈને ઓળખી શકતાં નથી, તો અનુભવી તો કેમ જ શકીએ? જે જીવ પોતાની જાતને બરાબર અનુભવી શકશે, તેવો જીવ કેટલેક અંશે બીજાંને સમજી શકશે. ચેતનમાં એકપણું છે, પરંતુ પ્રકૃતિમાં અનેક પ્રકારની વિવિધતા અને વિસ્તાર છે. આત્મા પ્રકૃતિમાં રહેલો હોવાથી અને પ્રકૃતિના રૂપે વર્તતો હોવાથી તથા પ્રકૃતિ દ્વારા વ્યક્ત થતો હોવાથી, બધાંમાં પ્રકૃતિ જ મુખ્યપણે બહારથી તો દેખાતી હોય છે. પ્રકૃતિનું સ્વરૂપ તો પ્રત્યેકનું નિરનિરાળું જ હોવાનું; એટલે તેને ઓળખવી એ તો અધરું કામ છે.

આત્માને ઓળખવાની શરતો

તે લખ્યું છે કે, “મોટાને હજુ હું ઓળખી શકી નથી.” પરંતુ જ્યારે આપણાને કોઈ બીજા જીવાત્માને વિષે હદ્યની લગની લાગે છે ત્યારે તે ઓળખવાની ખટપટમાં પણ પડતો નથી. એ તો આપોઆપ તે વેળા તેનામાં પ્રવેશી જાય છે. જેને આપણે જાણવું છે, સમજવું છે ને અનુભવવું છે એ તો આપણી પોતાની અંદર રહેલું જ ચેતન છે. તે ચેતનને અનુભવવાને કાજે આપણી પોતાની પ્રકૃતિ પરનો વિજય એ એક મોટામાં મોટી અનિવાર્ય શરત છે, અને તે સાધના વિના શક્ય નથી. જીવની તેવા પ્રકારની ઉત્કટ જિજ્ઞાસા તે તેમાં હકીકતના પાયારૂપ છે. તેવી જિજ્ઞાસા વિના તે માર્ગમાં પ્રવેશ લગભગ અશક્ય છે જિજ્ઞાસાની સાથે જિજ્ઞાસાના માર્ગ પરત્વે પુરુષાર્થ કરવા માટેનો અદ્ભુત અને હદ્યનું બળ સાથે સાધકે પ્રયત્ન કરી કરીને, વારંવાર જગાડીને, પોતે સજીવન કર્યા કરવાનાં છે.

સાધનામાં ગુરુનું કામ

તો પછી એમ સવાલ થાય કે ગુરુનો શો અર્થ? ગુરુનો અર્થ તો તે આપણાને માર્ગની દિશા ને ગતિ સૂચયે. આપણાને વારંવાર સમજાવે અને અંતરની પ્રેમભક્તિને, હદ્ય તદકાર થયું હોય તો, તેની ચેતનાશક્તિનો પણ સંપર્ક થતાં તેનાથી થતાં અનુભવ વડે આપણે માર્ગમાં સુદૃઢ થઈ શકીએ.

સાધનાનાં ત્રણ બળ

ઉત્કટ જિજ્ઞાસા એ પહેલી હકીકત. બીજી હકીકત સદ્ગુરુ. ત્રીજી હકીકત છે આપણાં પોતાનાં ચકોર અને મુક્ત થતાં જતાં બુદ્ધિ અને ભાવ. સાધકની ‘મુક્ત થતી જતી બુદ્ધિ’ એટલે શું? એમ પ્રશ્ન થાય, બુદ્ધિ બે પ્રકારની છે. એક બુદ્ધિ તો અનેક પ્રકારની સમજણો, ટેવો-કુટેવોથી પુક્ત અને અનેક જતનાં પાસાંથી રંગાયેલી. એ તદ્દન જીવ પ્રકારની નિભન (અધોગામી) પ્રકારની બુદ્ધિ છે. બીજા પ્રકારની બુદ્ધિ, જેમાં સદ્-અસદ્દનો વિવેક જાગેલો છે, અને જેનો જુદી જુદી અનેક પ્રકારોની સમજણમાંથી છુટકારો થતો જાય છે એવી બુદ્ધિ. એ બીજા પ્રકારની બુદ્ધિ આ માર્ગમાં ઉપયોગની છે. પહેલા પ્રકારની બુદ્ધિ જીવને આ માર્ગમાં ઘણી ઘણી નડતરરૂપ છે.

અધોગામી બુદ્ધિ કેમ બદલાય

જિજ્ઞાસાની સાથે તેનો સંકલ્પ જો દઢ અને મરણિયા નિર્ધારવાળો હોય તો તે આપણાને જગાડ્યા અને ઉઠાડ્યા વિના રહેવા દેતો નથી. એટલે આપણે આપણા વિચારબળને હજુ ઘણું ઘણું કેળવવાનું છે. આપણું વિચારબળ એક જ પ્રકારની દિશામાં ને ગતિમાં સતત મનનચિંતનવાળું રહ્યા કરે ને તે ભાવનું ઉદ્વીપન રહ્યા કરે અને એનાં તેવાં જ વર્તનઅમલ થયાં કરે, તો નિભન પ્રકારની બુદ્ધિ જરૂર હઠવા માંડે, અને આપણા પુરુષાર્થમાં આપણાને રસ જામવા માંડે.

પ્રકૃતિનાં રૂપોમાં સ્વસ્થતા

પ્રકૃતિમાં રહેલું ચેતન અનેક પ્રકારનું રૂપ-નવાં નવાં રૂપો ધારે છે. અને તે એક હોવા છતાં અનેક રૂપ બને છે. આપણે પણ એક હોવા છતાં અનેક પ્રકારનાં વારંવાર થયાં કરીએ છીએ, અને બદલાયાં કરીએ છીએ. આકાર એક ભલે દેખાય પણ આકારમાં પ્રકાર જુદા જુદા થયા કરે છે, એનો દરેક જીવને અનુભવ થાય છે. એવા પોતાના થતા જુદા જુદા પ્રકારમાં જે જીવ શાંતિ ધારણ કરી શકે છે, ધીરજ રાખે શકે છે ને બુદ્ધિ વડે કરીને, વિવેક વાપરીને, જે જીવ સમતા રાખવાનો જાગ્રત પ્રયત્ન કરે છે, તેવો જીવ પ્રકૃતિથી ઉપજતા એવા એવા જુદા જુદા પલટાઓમાં અને તેના વેશથી હચ્ચમચ્ચી ઊઠતો નથી. પ્રકૃતિના તેવા પેંતરામાં અને વંટોળમાં તે ભરાઈ જઈને ગુંચવાડામાં પણ પડતો નથી. પ્રકૃતિનાં એવા થતાં કે આવતાં રૂપોથી સજાગ રહે છે ને તે પ્રભુકૃપાથી તેમને નિવારી પણ શકે છે.

મન એકમાં પરોવો

... એનામાં આપણા વિષે તો ઉત્તમ પ્રકારનો ભાવ જાગે તો ઢીક છે; પરંતુ સામાન્ય કક્ષાના જીવમાં એકલો નિર્ભેણ તેવા પ્રકારનો ભાવ હોય કે રહે, તે સ્વાભાવિક પણ હોય તે સ્વાભાવિક ન પણ હોય. આપણું મન પણ આવી બાબતોમાં ચોળાયોળ કરે કે તેને પીખ્યા કરે તેવું ન રાખવું. જે તે વસ્તુમાં મન ભરાઈ ન જાય તેની પૂરેપૂરી કાળજી રાખવાની છે. મન માત્ર કોઈ ને કોઈ એક જીવના વિકાસની ભાવનામાં રમ્યાં કરે ને તેમ જ્ઞાનપૂર્વક વર્ત્યા કરે તેટલું આપણે જાગૃતિથી કર્યા કરવાનું છે. હૃદયની ભાવનાથી ભગવાનની કૃપા મદદ માટે દિવસમાં વારંવાર પ્રાર્થના કર્યા કરવી. નામસ્મરણની જલકમાં ભાવનાનો પ્રવેશ થવા દેવો. આપણે જીવીએ છીએ તે શેના કાજે ? તેનો પણ વિચાર કરવો. કંઈ સ્થૂળ પ્રકારના કે બીજા પ્રકારના વિચાર ઉપજતાં ભાન રાખીને, ચેતી જઈને, જીવનની રચનાત્મક બાજુના વિચારો કર્યા કરવાનું રાખવું. કોઈ ને કોઈ પ્રકારે એક જ ભાવનામાં જિવાય તેમ કર્યા કરવું. આપણે મહોલવાનું છે હૃદયની ભાવનામાં, એ જ આપણા ખરા રંગ અને રસ છે.

ગુરુચેતનાનું ભાન તારનાર છે

બાળક ચાલવાનું શીખે છે ત્યારે તેની પ્રકૃતિમાં તેને કોઈ જોનાર છે. સંભાળનાર છે એવી સૂક્ષ્મ ઓથ અને તેની હુંફ તેને રહ્યાં કરતી જ હોય છે. તેને આધારે તે હિંમત અને સાહસ કર્યા જ કરે છે. તેના તેમ કરવાથી તેના પડવા આખડવામાં તેને છાતીએ લઈને ચૂભી લેનાર કોઈક છે એવું અને જાગ્રત ભાન પણ રહે છે, અને એવું થતાં તે રડીને માને પુકારે છે. મની નજર બાળકમાં જ તરવર્યા કરે છે. તે ગમે તેટલા કામમાં ગુંથાયેલી હોય તોપણ તેનું મન બાળકમાં રહ્યા કરે છે. તે ચાલવાનું શીખવા મારે છે ત્યારે, અને શીખી ગયા પછી, તે બહાર આંદુંઅવળું ના જતું રહે તેનો ઘ્યાલ પણ માને જીવતો રહે છે ને અવારનવાર તેની ભાણ તે કાઢતી રહે છે. આપણા જીવનમાં પણ આપણી પૂર્ણ એવું કોઈક છે એવું પ્રેમ ભક્તિપૂર્વકનું સચ્યોટ ભાન જો આપણને થઈ જાય તો આપણી પડતી-આખડતી દશામાં આપણાથી આપોઆપ એને સાદ પાડી દેવાય, અને એવી વેળાએ તેનો અનુભવ પણ આપણને થાય.

(૮) પૂ. શ્રીમોટાની અનુભૂતિનાં પદ

હરિ આધાર તારા પર

ઉપર આભ, નીચે ધરતી દશા એવી થયેલી છે.
હદ્ય નિશ્ચિતતા વણસી ગાએલી પાછી લાગે છે.

ઇતાં આસ્થા તણા કેવા પૂરેલા સાથિયા મેં તે !
ભૂમિકા તેવી પરથી તો હદ્યની પ્રાર્થના થઈ છે.

હરિ - આધાર તારા પર હવે તો જીવવાનું છે ;
હદ્ય તે લક્ષ રાખીને અનુષ્ઠાનો કરેલાં છે.

કળા વિદ્યાની આવડ સૌ કૂપાથી વાપરીને તે
- તને વિનબ્યાં કરી હદ્યે હદ્ય-પોકાર પાડ્યા છે.

સલામત તું ઉતારી દે

ગીગરવાને બહુ રીતથી કરેલી કાકલૂદી છે;
કરગરીને વિનંતીઓ ઘણી ઘણી પદ કરેલી છે.

લળી-લળીને હદ્ય તુજને કરેલી પ્રાર્થનાઓ છે;
હરિ એક આશરો તારો જીવન કાજે અમોને છે.

ન તારા વિષ જીવનમાં સમર્થ કોઈ બીજો છે,
પડી પાયે હું પાથરીને હદ્ય-પાલવ વિનવતો જે.

કિનારા પાસ આવેલું જીવન-નાવ અમારું તે,
કૂપા કરીને હવે એને સલામત તું ઉતારી દે.

પખાળી અશ્રુથી ચરણો

પ્રયત્નો આવડે તેવા કર્યા કરીને, હરિ-ચરણે
- હદ્યની ધા હું નાંખીને થવા યોગ્ય વિનવણી છે.

હરિ ને મેં હદ્યનું તે સકળ બળ એકહું કરીને
પખાળી અશ્રુથી ચરણો તને વિનવ્યા કરેલો છે.

જીવનનું ગાહું ફરીથી તે પડેલું ધોંચમાં જે છે,
કરી હિકમત-ચમતકાર બચાવવા પ્રાર્થના પદ છે.

તને જો ના કહું; બીજા પછી કોને કહેવાનું ?
હરિ મુજ આબરુ હાવાં હરિ તુજ કર રહેલી છે.

અનુષ્ઠાન શરૂ કરીને

ન બેસી છાનોમાનો હું રહેલો છુ, થતા યત્નો
- બધા કરતો રહેલો છું, હરિને પ્રાર્થની દિલ હું

શી આંટીઘૂંટી પાછી તો જીવન આવી પડેલી છે !
ઉકેલવા હરિ ચરણે કૃપાથી યજા માંડ્યો છે.

અનુષ્ઠાન શરૂ કરીને જીવનના પ્રાણ ચેતવવા,
બધા જે દાવ જીવન તે કર્યા કરતો બચવવાના

હરિને હાથ ચાવી છે હવે તો; ધારણા તેથી
હરિ - દ્વારે શું માંડીને કર્યા કરું યત્ન હું દિલથી !

(૮) પૂ.શ્રીમોટાનો નંદુભાઈ સાથેનો સંવાદ

સ્વજનોને સાચી સમજ

મુરબ્બી શ્રી નંદુભાઈ જ્યારે પહેલવહેલાં મળ્યા ત્યારે પૂ.શ્રીમોટાને ભક્તિભાવ પૂર્વક વિનય સાથે કહ્યું, “મોટા, મારે તમને ગુરુ કરવા છે.”

એટલે પૂ.શ્રીમોટાએ શાંતિથી જણાવ્યું, “હું કોઈને મારો ચેલો બનાવતો નથી. હું ચેલો બનાવવા જન્મ્યો નથી, હું કોઈનો ગુરુ થઈ શકતો નથી.”

નંદુભાઈએ પોતાની ઈચ્છા નમૃતાપૂર્વક વયક્ત કરી, “મારે તમારા ગાઈડન્સ - માર્ગદર્શન નીચે રહેવું છે.” એટલે શ્રી મોટા કહે, “તો રહો. એ વાત બરાબર છે. પણ એ પહેલાં મારી શરત તમારે મંજુર કરવી પડશે.” તો કહે: ‘કરીશ, કઈ?’ એટલે શ્રી મોટા બોલ્યા, :“જેના તરફ તમારો વધારેમાં વધારે આણગમો હોય તેને જાહેરમાં જઈને તમે પગે લાગો. સાણંગ દંડવત કરો. સેવા કરો. પહેલું એ કામ કરો. તમારા મનમાં જેના માટે રાગદ્વેષ હોય, જેના સામુ પણ તમે ના જુઓ તેને જાહેરમાં સાણંગ દંડવત પ્રણામ કરો. એની સેવા કરો અને પછી મારી પાસે આવો.”

નંદુભાઈએ શ્રી મોટાની અજ્ઞાનું પાલન કર્યું. પેલા વ્યક્તિની સેવા પણ કરી. પેલો માણસ નંદુભાઈને ભેટ્યો. શ્રી મોટાએ તેમની પીઠ થાબડી કહ્યું, “શાબાશ, ધન્યવાદ છે તને. તારા પર હું રાજુ થયો છું.” ત્યારબાદ શ્રી મોટાએ નંદુભાઈને પોતાના માગમાં લીધા - તે સિવાય નહીં.

શ્રીમોટા તો સદાય કહેતા : “હું તો કોઈનો ગુરુ નથી. ગુરુ તરીકે સ્વીકારી શકે એવી સ્થિતિના કે માનસિક દશાના કે એવી પ્રેમભક્તિની એકાગ્રતા અને કેન્દ્રિત ભાવનાવાળા કોઈ નથી. ગુરુ પાસેથી શીખવાની જે અનિવાર્ય દશા હોય તે ના હોય તો તે કેળવવી ઘટે, તે બાજુનાં સતત એકાગ્ર અને કેન્દ્રિત દ્રષ્ટિ, વૃત્તિ અન વલણ હોવા ઘટે અને એવું લક્ષ પણ હોવું ઘટે. એવું હોય તો ગુરુ કંઈ કામ કરી શકે.” ગુરુને ઉપર મોટિયા પણ માનવામાં કશો સાર નથી. આપણી તૈયારી ના હોય તો ગુરુ કશું કરી શકતા નથી. પ્રેમભક્તિ યુક્ત અને જ્ઞાન પૂર્વકની આપણી તૈયારી હોય તો ગુરુની મદદ મળી શકે. ગુરુકૃપાની ચેતનાની મદદ મેળવવા માટે આપણાં મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, પ્રાણ અને અહમ્મ પૂરેપૂરાં અને ખરેખરાં રંગાયેલા હોવા ઘટે. તેવી જ રીતે મનન ચિંતવન કરીને પ્રેમભક્તિ અને ભાવપૂર્વક જો હદ્યની ઘા તેમના ચરણે નાખીએ તો મદદ મળે એવો નિશ્ચિત અનુભવ છે, એમાં જરાય ફરક નથી.”

(મંડાલ: ૧૬૯ - ૧૭૦)

મારે કાજે જીવ સ્વભાવનું વહાલ (કોઈપણ જીવનું) એ મારે મન તો અર્થ વિનાનું છે. જે

જે વૃત્તિનો ઉદ્ભવ દુંડાદિ વિષયમાંથી જન્મ્યો છે તે તે જીવને પણ કેમ કરી ઊંચે લઈ જવાનો છે, અથવા મને શું મદદ કે પ્રાણ પ્રેરી શકનારો છે? તમે અત્યાર સુધી જે મળે તેને સાધન તરીકે જ વાપરવાને ટેવાયેલાં છો. જેનાથી મહત્ત્વ વધે. પ્રતિજ્ઞા જામે અથવા કંઈક કશામાં ખપમાં આવે તે રીતે તેનો ઉપયોગ કરવાની સમજમાં છો. એવી વૃત્તિ મૂળથી જ ત્યજવી પડશે. એ તો માયાવી જણ છે.

જો તમે મને સાચે જ ગુરુ તરીકે સ્વીકારતા હો તો તેને પચાવવો અધરો પડશે. તે મારે તમને અગાઉથી જ જણાવી દેવું પડશે. મારે તો જીવનવિકાસને કાજે જ જેની તેની સાથેના સંબંધ છે. તે વિના કશો ક્યાંય સંબંધ નથી તે જણાવશો.

(પ્રવેશ : ૨૨૩)

આ જીવને કંઈ દશા વિષે નિરાશા છે જ નહીં. મારે કોની સાથે અને કોની સામે નિરાશા હોય? જ્યાં તમે પોતે જ મારાં છો, મારા અંશ રૂપે જ છો. મારું ચૈતન્ય સ્વરૂપ છો. એટલે કોઈ કાળે કોઈના વિષે નિરાશા થવાની નથી. એટલું યાદ રાખજો કે અથડાતા - કુટાતા, સમજુને કે બેળે બેળે, જે જે જીવ આ જીવને જાણ્યે કે અજાણ્યે વળગેલો છે, કે હજુ પણ વળગશે તેમની સૌની ગમે તેવી વૃત્તિ પ્રભુકૃપાથી આ જીવની સાથે હશે છતાં પણ તે તે જીવને શ્રી પ્રભુને પંથે આવ્યા વિના રહી શકવાનું જ નથી તે નક્કી જ તમે સહુ જાણશોજુ.

(પ્રવેશ : ૨૨૮ - ૨૨૯)

મને કયા શબ્દોમાં સંબોધન કરો છો એ તરફ લક્ષ આપવા કરતાં કેવો ભાવ આપણામાં જાગે છે એ તરફ લક્ષ આપવું જરૂરી છે. આપણે બધાં અરસપરસ ભેગા મળીને હૃદયથી સાચા દિલથી, શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસથી પ્રમાણિકતાથી આપણાં સમગ્ર બળથી, સાહસથી, હિંમતથી એને માટે સર્વસ્વનું સમર્પણ કરી દેવાની સપૂર્જ જગ્યાતિના જ્ઞાનભાન સાથે એનામાં એકાગ્રતા અને સમગ્ર રીતે કેન્દ્રિત થવાનો નાનુભવ - પ્રયત્ન એની કૃપાથી કર્યા કરીએ અને એ પ્રયત્નમાં આપણે એકબીજાને વળગી રહીએ તથા એકતાને અનુભવ કરીએ એ શું આપણા સૌને માટે બસ નથી?

(મંથન : ૮)

તમે આ જીવ ને પૂજ્ય માનો છે. તો તે ભાવ હૃદયમાં રાખવાનો છે. તેવો જ ભાવ જો હોય તો તે ભાવ જીવને ઘડવામાં ઘણો ઉપયોગી થઈ પડે. સંસાર વ્યવહારમાં પણ કોઈ જીવ કોઈનું કહ્યું કંઈ માનતો ના હોય, પણ એને જેના પર ઘણો પ્રેમભાવ હોય અને જેના પરત્યે એને આદરભાવ હોય, તેવું કોઈ પેલાને જો કહે, તો તેનું તે તરત જ માની જાય છે. તેવી રીતે હૃદયનો જન્મેલ

આદરભાવ તો જીવનમાં પરિવર્તન લાવવાને અને જીવનની નવી ગતિ કરવાને ધાણો ધાણો જરૂરનો થાય છે. પરંતુ એનું પ્રદર્શન કરવાનું જરૂરી હોતું નથી. એ તો ધાર્યું કામ આપે ત્યારે જ એની કસોટી અને પરીક્ષા થાય છે.

(મંડાણ : ૧)

આ જીવમાં તો કશું જ નથી, અને જો હોય કે દેખાય કરાય, તો તે સામી વ્યક્તિના જગેલા હદ્યના સદ્ગ્ભાવનું જ પરિણામ છે એમ સમજવું.

પ્રભુકૃપાથી મળેલા સ્વજનોને અંતરમાં રહેલા ચૈતન્ય સ્વરૂપના પૂરેપૂરાં થયેલાં મારે તો અનુભવવા છે. એ જ આ રંક જીવનનું ફલિતાર્થ થયા વિનાનું એક માત્ર બાકી રહેલું જીવનનું યજ્ઞકર્મ છે. તે તમે પુરું કરો તો જ જીવન જીવા તોલે થાય.

(મંડાણ : ૨૨)

આ જીવ સાથેનો સંબંધ એ જીવન વિકાસની ભાવનાને કેળવવા, દૃઢવવા અને અનુભવવા કાજે છે. જ્ઞાનભાવના મેળવવા કા જેનો તે સંબંધ છે. જીવનને બીજી રીતે વપરાવી દેવા કાજે તે સંબંધનો કશો અર્થ નથી. જો આ જીવના સંબંધથી ફરી જીવન અંગેની ભાવના અને સમજણ જીવનના યોગ્ય વર્તનમાં ન ઉતારી શકાય અથવા તો એવી આંતરિક પ્રેરણ અને સહાનુભૂતિ મળ્યા કરતી ન લાગે તો પોતે ઊભા રહીને વિચારવું. આ જીવ અંગે બિલકુલ અતિશયોક્તિ વિના ગણિતશાસ્ત્રીની દાખિએ જેમ એક ને એક બે થાય છે તેવી સ્પષ્ટ હકીકતના ભાનથી લખવાનું છે કે મારામાં પ્રભુકૃપાથી જે કંઈ ચેતન રહેલું હોય, તેવા ચેતનપણાના અમુક અમુક સ્પષ્ટ અને ન નકારી શકાય તેવા દાખલાઓ જીવનમાં બનેલા હોય. એવા કેટલાય અનુભવ હોય કે જેના ઘ્યાલથી જરૂર એમ કહી શકાય કે આવું આવું થવું કે હોવું એ જીવનના આધ્યાત્મિક ક્ષેત્ર પર ચેતનની અમુક કક્ષાના પ્રમાણમાં તેમ હોઈ શકે.

શરીરધારી મનુષ્ય ચેતનામાં સંપૂર્ણ પૂર્ણ ના હોઈ શકે. વળી જ્ઞાનનો વિસ્તાર અનંત છે. તેથી પોતે સંપૂર્ણ છે એવું કોઈ સમજે તો તે યોગ્ય નથી. મારા તરફથી સર્વ કોઈ સાથે થતાં રહેતાં સંબંધને લીધે મારા મનમાં આમ કે તેમ કશું હોતું નથી. જગતમાં જે જે સ્વજનો મળેલાં છે કે મળશે તેમને જીવનની સાથે એકરાગ કરવાને પ્રભુકૃપાથી મથવાનું છે એ કળા શ્રી પ્રભુની કૃપાબક્ષિસ છે.

દરેકની સાથેનું વર્તન એક જ પ્રકારનું કદી પણ હોઈ શકતું નથી. પ્રભુકૃપાથી વૃત્તિ, વિચાર, લાગણી, ભાવના ઉપરાંત પણ જીવ સ્વભાવ જેવી ઉપર ઉપરથી દેખીતી વૃત્તિઓ જેમ કે આશા, દીચ્છા, કામના, રાગ-મોહ, મમતા સાથે વર્તવાનું બને જેથી તે જીવોનો દઢ રાગ પ્રભુકૃપાથી થઈ

જાય. અમને એમ લાગ્યું છે કે જો કોઈપણ એક જીવ મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, પ્રાણ અને અહંકારથી કરી અમારામાં એકરાગ થઈ જશે તો તેમના જીવનમાં પણ તેવા અંકુર ફૂટવાના છે. આવા એક રાગ થવાપણાનું પ્રત્યક્ષ લક્ષણ છે. જેવા પ્રકારનો ઉત્કટ રાગ તેવા પ્રકારનું મનન ચિંતન રહ્યા કરે. પોતાને થતાં રાગમાં પોતાને કેવા પ્રકારનું મનન ચિંતન થાય છે તે પોતે તટસ્થતાપૂર્વક સમજવું અને વૃત્તિ ઊંચે થતી ન અનુભવાય તો અટકવું (મંડાણ : ૪૬ - ૪૭)

તમે મને સંપૂર્ણ ઈશ્વરનું વક્તા સ્વરૂપ માનો છો. તે મુદ્દલે યોગ્ય નથી. મારાથી દોષ કે ભૂલ નથી થતાં એવું મુદ્દલે નથી. મને તેનું જ્ઞાન છે. શું સંપૂર્ણતાની ટોચે અને તેવા ભાવના ઉચ્ચતમ અંતિમ શિખરે પહોંચી શકેલો નથી. અને આ માર્ગમાં આટલેથી જ પુરું થાય અને આ જ હવે સંપૂર્ણતા આવી કે પ્રગટી તેવું આમાં કશું હોતું નથી. કેટલાક વેદાંતીઓ જે વેદાંતના અનુભવ વિષે કહેતા હોય કે અમુક દશામાં પૂર્ણ પરિસમાપ્તિ થઈ જાય છે તો તે આધ્યાત્મિક વિજ્ઞાનના શાસ્ત્રમાં કેટલો બંધબેસતો હશે તેની મને ખબર નથી. મારા અનુભવની દાખિયે તો મેં લઘું છે તેમ છે :

“જેમ લોકું અભિનમાં લાલચોળ થાય અને ઉપરથી હથોડાના ઘા પડે એટલે કાટબાટ ઊડી જાય છે અને યોગ્ય ઘાટ આપી શકાય છે. એવું જીવનું સાધનાના વિકાસ પરત્વે અમુક અમુક કક્ષા વટાવ્યા પછી હોય છે અને તે પછી પણ તેનું પતન થતું હોતું નથી એમ નથી. આધ્યાત્મિક પંથમાં સાત ભૂમિકા ગણાઈ છે. કેટલાક ચૌદ ગણે છે. પહેલી ગણતરીમાં બારમી ભૂમિકાએ પહોંચ્યા ના હોઈએ ત્યાં સુધી પતનને અવકાશ છે. સાત ગણે તો છઢી સુધી તપનને આવકાશ છે. અને જેનું પતન થાય છે તે પહેલી ભૂમિકામાં પણ આવીને પડે એમ બને. જ્યારે મારા તમારા જેવા તો હજી બીજી-ત્રીજી-ચોથી ભૂમિકામાં રખડતાં હોય, પરંતુ પેલો છઢી કે બારમી શ્રેણી સુધી ગયેલો હોય તેનું પતન થતાં તેનું ઉત્કટ જાગ્રત ભાન તેને પ્રગટે છે અને તે પાછો બેઠો થઈ ટટાર થઈને એટલા બધા જબરજસ્ત પ્રયત્નમાં મંડ્યો રહે છે કે તેને ઉપર તરી આવતાં વાર લાગતી નથી. એમ તે તે ભૂમિકા પરથી સાધકનું કેટલીય વાર પતન થયા કરે છે અને કેટલીય વાર તે પાછો જાગૃતિથી ચડી જાય છે. પરંતુ છઢી અથવા બારમી ભૂમિકા વટાવ્યા બાદ તેવા તપનને અવકાશ નથી ...”

કોઈ જીવ કોઈના માટે ગમે તેટલું ઊંચી કક્ષાનું માને કે સંબોધે તેમ છતાં તેના દિવમાં તેના પરત્વે તેવો ભાવ જીવતો જાગતો ખરેખરો જો ન પ્રગટેલો હોય તો તેવું બોલવું સંબોધવું કે લખવું અર્થ વગરનું છે. પ્રભુકૃપામાંથી પ્રત્યેક પળે એની કૃપાથી એના ઈશારે ચલાય, પ્રત્યેક કર્મ તેમાં પ્રેરાયેલા હોય અને અંતરમાં તેની ભાવનાનો પ્રવાહ અસ્થિલિત એકધારો વહે અને એની ચેતનાની ભાવના પ્રત્યેક કરણમાં પ્રગટી પ્રાકૃતિક ધર્મથી રૂપાંતર પામી એવી સ્થિર સ્થિતિ પ્રાપ્ત થયા પછી આગળની કક્ષાએ છે. એટલે તેને સમૂર્ખનું બિરૂદ આપી શકાય (સંશોધન : ૩૭૧ - ૩૭૩)

ગુરુ કર્યા પછી મન-વચન અને કર્મથી એને પ્રામાણિક - વર્જાદાર અધ રહેવું અને તેના ભાવક-ભક્ત બનવું તે કામ આપણું પોતાનું છે. એવી ભાવનાની અખંડતા હૃદયથી જીવતી જાગતી જળવાયા કરે તો જ તે કામ આવે છે. એટલે એવું સાધન આપણાથી થઈ શકતું હોય તો ગુરુ કર્યા એ ખપના. મારા તમારા જેવાથી તો ગુરુનું ખૂન પણ જઈ જતું હોય છે તેનું શું ?

માત્ર ખાલી નામના ગુરુ કરવાથી કશું વળવાનું નથી અને વળતું પણ નથી. આ જીવમાં કશું દૈવત છે એવા દાવો તો છે જ નહીં, જે તે કઈ દૈવત જો હોય તો પરમકૃપાળું ચૈતન્યનું છે. આમ કહીને હું તમને નિરુત્સાહ કરવા નથી માગતો. પરંતુ સંદગુરુ વિષેની જે ભાવના જીવન વિકાસના ખપમાં આવે તેવી જ્ઞાનપૂર્વકની ભાવના કેળવવાની દિલમાં ખાખત ઉત્સાહ અને પ્રેમભક્તિ હોય તો જ ગુરુ કરવા, નહિંતર ગુરુને પાંજરાપોળમાં ખોડા ઢોરની જેમ એક ઠેકાણે ભૂખ્યા - તરસ્યા બાંધી રાખવા એ તો ઉલટું પાપ છે.

(પ્રવેશ : ૫૮)

આ જીવ તો ઘણી વાત નાદાન અને મૂર્ખ છે. એનું કોઈ વાતે ઠામઠેકાણું નથી અને આપણે બધાં તો એનામાં ઠામઠેકાણું ખોળવા માટે મથીએ છીએ. એણે આમ કેમ કર્યું અને તેમ કેમ કર્યું એવી પંચાતમાં પડીએ છીએ. તે બધા અંગે વિગતવાર સમજાશ બને તેટલી તો પ્રભુકૃપાથી અપાય છે પણ એ બધું ગમતું નથી. તે જાણશો મેં કઈ કોઈને મારી પાસે બોલાવેલાં નથી. આપણે બધાં આપ મેળે સમજને આવેલા છીએ. ઠીક ન લાગે તો જતા રહેવું. કોઈએ કોઈને બાંધીને રાખેલાં નથી પરંતુ પાસે રહેવાથી જો મનનો મેલ વધતો હોય તો તે અમને ઘણું દુઃખ પ્રગટાવે છે - માટે વિચારવું.

(મંથન : ૨૬૦)

મારે પૈસા કે વસ્તુ નથી જોઈતી, મારે તો જ્યાં ત્યાંથી દિલ જોઈએ છે. સ્વજનનાં અંતર જાગે, હૃદય ઉર્ધ્વમુખી બને. જીવન વિકાસનાં માર્ગમાં આર્ત જિજ્ઞાસાવાળા થાય. એવું જે સ્વજન મને આપે છે, તે મારું સ્વજન છે. એવું જે મને જ્ઞાનભક્તિપૂર્વક આપે છે, તેનાથી વધુ આનંદ પ્રગટે છે. એ રીતે મને જે મદદકર્યા કરે છે તે મને સાચી મદદ કરે છે. પ્રભુકૃપાથી અત્યાર સુધી જે મદદ મળી છે તેનો અંગત ઉપયોગ કર્યો નથી. તે બધાંની જાણીતી હકીકત છે.

(મંથન : ૧૨૩-૧૨૪)

(૧૦) શ્રી મોટાના અનૂભુતિનાં પદ

કસોટી ને પરીક્ષા મુજ
કસોટી ને પરીક્ષા મુજ જીવન તેં શી શી લીધી છે !
સમગ્ર બળ હૃદયનું ત્યાં ચૂક્યો સંપૂર્ણ વાપરી જે.

ઉણપ કોઈ કશી સહેજ થવા દેવા ન,' ચેત્યો છું
-તકેદારી પૂરેપૂરી ધરી સજજ થયેલો હું.

બધી રીતની હું સંપૂર્ણ ધરી તૈયારી જીવનમાં,
કટોકટીની પળે એવી થયો થાવું પૂરો દિલમાં.

સતત ચેતેલ રહેવાને કૃપાથી હું મથેલો જે;
કૃપા તારી વરસતાંમાં હવે શી બોલબાલા છે !

તને મારા સમો બોથડ

મને બહુરૂપીનો વેશ હરિ તેં લેવરાવ્યો છે;
જુદા જુદા જીવન-પાઠ ભજવવા ભાગ આવ્યા છે.

કળા, શી પાઠની તે તે વિષે મુજને પઢાવીને
-જીવન તે તે તણા હાર્દે પ્રવેશાવું કરાવ્યું છે !

અજાણ્યો સાવ કદી પાઠ ભજવવો તો પડેલો છે;
કૃપા તારાથી તે ક્ષેત્રે મને તેં શિખવાડયું છે.

તને મારા સમો બોથડ મળ્યો કોઈ હશે ના તે,
બધું શિખવાડવા મુજને તને શો શ્રમ પડેલો છે !

ઇતાં તેં લાજ રખવી છે, અધૂરું ના રખાવ્યું છે ;
કૃપાથી સર્વ લીધેલું પૂરું પાર જ પડાવ્યું છે.

હરિની છે રખેવાળી

જીવનમાં તોળવા ન્યાય ન કોઈનો જવું બેસી;
ધરી વિશ્વાસ હરિના પર બધું આચરવું દીનતાથી,

હરિ-આધાર સંપૂર્ણ ધરી હદ્યે જીવનમાં તે;
જીવનની આંટીઘૂંઠીથી જવાનું પાર નીકળીને.

કશો ભય ના કશા વિષે, જીવન નિર્ભયતા વ્યાપી છે;
હરિની છે રખેવાળી, નિરાંતે સોડ તાણી છે.

મુસદીંગીરી ના જાણી મને ના ભાન તેનું છે;
મુસદીંગીરીનો તાત હરિ સંભાળી મુજ લેશે.

હરિ જોનાર બેઠો છે

બધાં તો એકસરખાં તે કદી પણ ના થવાનાં છે;
જીવનમાંના બધા ભેદ ભૂંસાવાના કદી ના તે.

થવા વિકાસ જીવનમાં સરળતા સમ બધી હોવા
-સહુ માટે જ એકધારી, ઘટે હોવી જ વાસ્તવિકતા.

બધાંનો ન્યાય જીવનમાં શું બેઠો તોળનારો તે !
લઈને ગજવાં કર તો હરિ જોનાર બેઠો છે !

હરિ કાતર ને ગજ લઈને શું વેતરવા જ બેઠો છે !
વધતું-ઘટતું બરાબર તો બધાનું તે કરી દે છે.

(૧૧) સદ્ગુરુ શાથી રીતે

(સદ્ગુરુ - સંબંધ અને ગુરુ-ગમ)

આપણે સંકોચને તો જ્ઞાનભાવે નેવે જ મૂકવાનો છે. હિમાલયમાં કાંતુ કને કેવુ કેવું મંગાવવાનું કરેલું છે. તે તને નવરાશ હોય ને ગાંધીઆશ્રમ જાય ત્યારે પૂછ્યે. આપણે તો સર્વ પ્રકારના મડાગાંઠોને છોડવાની છે. સાધકના જીવનની સમપર્ણની કથનીમાં જ્યારે મને ઉત્કાન્તિનાં દર્શન થાય છે, (જોકે સાધકને તેમાં જ્ઞાનભક્તિપૂર્વક તવાવાનું તો જરૂર બને) ત્યારે આ જીવ ને તો તે જીવ કાજે ઘણો ઘણો આનંદ પ્રગટે છે. સાધકને જ્યારે ગમે તે સહેવાનું આવે, ભલેને દુઃખોનાં કુંગર ને મુશ્કેલીના પ્રચંડ પ્રત્યાઘાતો પ્રવર્તે, તેમ છતાં તે બધું હદ્યના ઉમળકાથી તપ-યજ્ઞના ભાવે સ્વિકારીને તેને પ્રેમથી સહી લઈને પોતે જીવ સ્વભાવથી દોરવાઈ જતો નથી. એવા પ્રકારના તેના આંતરિક માનસિક યુદ્ધમાં તે એક નાની શી ડગલી જેટલી જગ્ગા પણ ઉપરની બાજુએ ઊંચે ચઢતો પોતે પોતાના અનુભવે છે, ત્યારે તેનામાં આત્મશ્રદ્ધા ને આત્મવિશ્વાસનું બળ પ્રગટી જાય છે, કે જેનાથી કરી સાધક હંમેશા નિશ્ચિતતા, નિશ્ચિતતા, હિંમત, પ્રેરણાત્મક બળ, વગેરે અનુભવતાં શીખે છે. તેવા જીવની તેવી કથનીમાં તે વેળા તેના ગુરુને ઘણું ઘણું રાજુ થવાપણું રહે છે. સદ્ગુરુને એવી રીતે જીવનની યજ્ઞભાવનાની અનેક બિરદાવલીઓથી નિવાજવાનો રહે છે. અને ચરણકુમળે એવાં પ્રેમભક્તિજ્ઞાનપૂર્વકનાં સ્વાર્પણનાં પુષ્યો દિનપ્રતિદિન ચઢાવ્યાં જ કરવાનાં છે. એવા એક સ્વાપર્ણયજ્ઞની નાનકડી કથા તેં શ્રીગુરુચરણે ધરી છે, તેનાથી તારો ગુરુ જરૂર રાજુ થયો હશે. સ્વભાવ પર થોડોક કાબૂ મેળવી મેળવી એમાંથી આત્મવિશ્વાસ ને આત્મશ્રદ્ધા મેળવતો પોતે પોતાને ઊંદું ઊંદું નીરખતો નીરખતો જ્યારે સાચું પૃથક્કરણ કરી કરીને તટસ્થતાપૂર્વક નિહાળ્યાં કરી પોતાનામાં થયેલા આધાત પ્રત્યાઘાતનાં મૂળને જે જીવ પકડી પાડે છે, એવો સાધક ફરીથી એવા એના સકંચામાં સપદાઈ જવાનો નથી. ગુરુ કોઈ જીવને ખાલી ખાલી આશ્વાસન આપવામાં તો માનતો નથી. સાધક તો ભલેને કટકા થઈ થઈને પૂરેપૂરું હોમાઈ જાય કે કાયર બનીને ભાંગીને ભૂકો થઈ જાય, પણ તેવો સાધક પોતે હોમાઈ હોમાઈને, જે રીતે વધારે શુદ્ધ ને પવિત્ર બનતો હોય છે, તેમાં સાધકની ભલેને આકરામાં આકરી કસોટી ને પરીક્ષા થયાં કરતો હોય, પરંતુ તેમાં જે મરણિયો થઈને માથાને વેગળું મૂકીને, ઝૂઝૂમી ઝૂઝૂમીને શ્રીપ્રભુની કૃપામદદને હદ્યથી યાચી યાચીને, પ્રાર્થી પ્રાર્થીને, અને નોતરતો નોતરતો, જે સાધક એવા પ્રસંગોથી તરી પાર નીકળી જીવનને

વધારે ઉજજવળ બનાવ્યા કરે, એવા જીવનનું ધસાવાડુપી બનેલું ચંદન શ્રીગુરુચરણકમળે જે જીવ ધર્યા કરે છે, એવા જીવ ઉપર તો સદ્ગુરુ વારી વારી જાય છે. એવા સાધકજીવને તે પોતાની કૃપાનો પડછો બતાવે છે. ગુરુ કંઈ સર્વ કોઈ જીવને કૃપા કરે છે, એવું નથી હોતું. સદ્ગુરુ તો જે જીવો પોતે મરી મરીને ફરી પુનર્જીવન પ્રાપ્ત કરતા રહે છે, એવા જીવો પર તે વારી વારી જાય છે. માટે આપણે તો સંસારમાં મરવાનું છે. પણ મરવાના અર્થ અને હેતુની તને ખબર છે? કે પછી ‘ગળે ટૂંપો દેવાનો’ તેનું નામ મરવું?

સંસારવહેવારના પ્રસંગોમાં જે જીવ ભાવનાથી તરતો રહે છે, ભલેને ધારો કે પોતાની નબળાઈની ક્ષણોમાં તેવા પ્રસંગોમાં ડુબતો હોય, પરંતુ તેવી પળ જે જીવ જાગીને તેના હદ્યની શક્તિભાવનાથી, પ્રભુની કૃપાથી, મહા મથામજા કરી કરીને ઉઠવાનું કર્યા કરે છે, એવા પ્રસંગોમાં એટલે કદાચ હારના પ્રસંગોમાં તેણે કેટકેટલું ને કેવું કેવું મરણિયા બનીને યુદ્ધ આખ્યાં કરેલું છે, તેવા નક્કરપણાના પાયા પર જીવનનું મંડાશ કર્યા કરવાનું છે. સાધકના એવા પ્રકારના યજ્ઞજીવનથી ગુરુને રાજુ થવાપણું બને છે. જે સાધક શહાદત ભરેલી જીવનની કુરબાનીથી પોતાના ગુરુની ભક્તિ કરે છે, જીવનને ન્યોછાવર કરી કરી શ્રીગુરુને ચરણકમળે આહુતિઓ પ્રેમથી આખ્યાં કરે છે, એવો સાધક સદ્ગુરુની કૃપા મેળવવાને પાત્ર થતો હોય છે.

ગુરુ સાથે હદ્યસંબંધ કરો

જીવનને આમતેમ મનમાંના તરંગો, વિચારો, વૃત્તિઓ, બુદ્ધિની મડાગાંડો, ગમા-અણગમા આદિ, તથા પ્રાણના ક્ષેત્રની અનેક પ્રકારની લાગણીઓ, કામનાઓ, આશા-ઈચ્છાઓ આદિ આદિથી ફગાવવાથી જીવન જીવદશામાં જ વધારે જકડાવાનું છે તે નક્કી સમજવાનું છે. તેમ થતાં તો રાગદ્રેષ આદિના દ્વંદ્વમાં જ વધારે ને વધારે સપડાયાં કરીશું; તો એવા જીવનમાં તો દુઃખ, સંતાપ, કલેશ, અન્યાય, મુશ્કેલીઓ, ત્રાસ, કંટાળો, અનિશ્ચિતતા, અનિશ્ચિતતા એવું એવું અનેક પ્રકારનું મનમાં વારંવાર ઉભયાં કરવાનું છે. એકની એક વાત હજાર વાર કહેવી પડે છે, કારણ કે લાખ વાર જ્યારે આપણે એમ કહ્યા પ્રમાણે કર્યા કરીશું, ત્યારે કંઈક રાગે પકડવાનું છે, એ નક્કી હકીકત છે. તેથી સાધકના દિલમાં કહ્યાનું મહત્વ જાગે, તે કાજે તેવાં કહેલાં વચ્ચેનોને વારંવાર હદ્ય સમક્ષ આણ્યાં કરવાં હોય છે, તો તેનાં વચ્ચેનાં હાઈ, હદ્ય એકદમ સ્વીકારી લેવું હોય છે. રોજના વહેવારમાં પણ આપણે તેવું અનુભવેલું જાણેલું છે. તે જ કારણથી સાધકને તેણે પોતે પોતાની સ્વતંત્ર મરજીથી સ્વીકારેલા ગુરુ સાથેનો સંબંધ હદ્યમાં

હદ્યથી જ્ઞાનભક્તિપૂર્વકનો કેળવાઈ ગયેલો હોય, તો ગુરુને વારંવાર ટોકણી કરવાની પણ જરૂર રહેતી નથી. જ્યારે પરસ્પરનાં હદ્ય સદ્ગુરૂના સત્કારયુક્ત સ્વીકારની ભાવનાથી એકમેળ થયેલ હોય છે, ત્યારે સાધકજીવ સાનમાં સમજી જતો હોય છે. જે કહેલું હોય, તેને આચરવામાં શૂરો બની જતો હોય છે. કહેલું આચરી બતાવવામાં મૃત્યુની પણ તે પરવા કરતો હોતો નથી. હદ્યનાં પ્રેમભાવ, સદ્ગુરૂના સદ્ગુરૂના હદ્ય સાથેના સહકારભર્યા તાદીત્યપણાના ભાવમાં તે પ્રગટે છે, ને પરિણામ પામે છે. તેવું થતાં ગુરુનાં વચનને પાલન કરવામાં જીવનની ઈતિકર્તવ્યતા હદ્યથી તે સમજે છે ને અનુભવે છે. સાધકના હદ્યનો જીવતો ઉપર પ્રમાણેનો સંબંધ પ્રગટી જાય છે, ત્યારે સાધકથી ગુરુના કદ્યા પ્રમાણે, તેના દર્શાવેલા ભાવ પ્રમાણે, સાધના થયે જતી હોય છે. તે પછીથી તો સાધક પોતાના સદ્ગુરુના હદ્યના ભાવને સૂક્ષ્મપણે હદ્યમાં હદ્યથી પકડી શકતો બની જતો હોય છે. જેની કૃપામદદ લેવી છે, તેની સાથે હદ્યનો પ્રેમભક્તિપૂર્વકનો સુમેળ તેની આત્યંતિક દર્શામાં પ્રગટાવવાની ઘણી ઘણી જરૂર રહે છે. જો સંસારવહેવારવર્તનની દર્શામાં સુમેળ ઘણો ઘણો જરૂરનો છે. તો સાધનાના ક્ષેત્રમાં તેના આત્યંતિકપણે વિશેષપણે તે ઘણો ઘણો જરૂરનો છે. જે સાધક પોતાના સદ્ગુરુના હાઈ ને તેના જીવનના મર્મભાવને સમજે છે તે તો તેની ભાવના પ્રમાણે જીવનને ઘડવાને મશગૂલ બન્યા કરે છે. એવો જે સાધક એકાગ્રપણે ને કેંદ્રિતપણે પોતાની સાધનાના ભાવમાં મસ્ત બને છે, તેની આગણ-પાછળ જે બનતું હોય છે તેમાં તે હોવા છતાં તેનામાં તે રીતનું મહત્ત્વ પછીથી તો પરોવાતું નથી, તેનાથી જરા પણ તેનું થવાપણું બનતું હોતું નથી, આવા હદ્ય-હદ્યના સંબંધની ખૂબી, રહસ્ય ને મહત્ત્વ હદ્યનો પ્રેમભક્તિભાવ જ્યાં પ્રગટે છે, ત્યાં તે જે તે બધું એક કરવાપણામાં જ પ્રવર્તે છે. હૈયાની પકડ જેમાં હોય છે તેમાં મન સહજપણે રહ્યા કરે છે. ત્યાં પ્રયત્નની પણ જરૂર રહેતી નથી. હૈયાની પકડ જે વિષયમાં હોય છે, તેમાં કશી ઊખાડખ થતી નથી કે રહેતી નથી. ત્યાં આશંકા પણ થતી નથી, અરે ! ઉદ્ભવતી જ નથી. તેવી જ રીતે સાધનાનો ભાવ જ્યારે હદ્યમાં પૂરો પ્રવેશ પામી, ત્યાં પ્રત્યક્ષ બને છે, તેવી વેળા સાધના આપોઆપ ચાલ્યા કરે છે. તેવી વેળાએ કરણોની અશુદ્ધિ બધી જ એકદમ શુદ્ધ થઈને સાધનાના ભાવને યોગ્ય સાધનરૂપે તે તે કરણો બની જતાં હોય છે. ગમે તેવા પ્રખર પુરુષાર્થ કરવાથી જે બનવું શક્ય હોતું નથી, તે સાધકની ઉપર જણાવેલી હદ્યની દર્શા થતાં શક્ય બની જતું હોય છે. તેટલા માટે સાધકે સાધનાનો ભાવ હૈયામાં હદ્યથી પ્રવેશ પામી પામી ત્યાં એકાગ્ર ને કેંદ્રિત થઈ થઈ પ્રત્યક્ષ જીવતો જાગતો થઈ જાય, તે પરત્વે પોતાનું સકળ લક્ષ રાખવાનું હોય

છે. એને જ એટલે કે સાધનાના ભાવને સર્વ પ્રકારનું મહત્વ હૃદયથી જાગૃતિપૂર્વક જો તે આપ્યા કરે, તો સાધનાની ભાવનાનો વેગ વધતો જતો તે જરૂર અનુભવી શકે. ત્યારે/સ્વપ્રયત્ન હૃદયની જગ્રત ધારણામાં તે સમાઈ જતો હોય છે. ભાવનાની અખંડતામાં ક્યાંક ખચકો અનુભવતાં હૃદયની જાગૃતિ સહજપણે પોકારી ઊઠે છે.

ગુરુ પ્રત્યે ગુરુગમ રાગ તો કરો

કોઈ સંતમહાત્મા કને કોઈ જીવના રહેવા કરવાથી તે જીવની પ્રકૃતિ પહેલાં જે હોય તેના કરતાં નાપાટ પણ થયેલી જરૂર જણાશે; કારણ કે સંતસમાગમ હૃદયથી કરવાનું જો જીવથી બન્યાં કરે, તો તો લાભ જ હોય, કેમ કે હૃદયમાં તો કદી પણ અહ્મુ હોતું નથી, જ્યારે આપણે બધાંને તો આપણા અહ્મુને છોડવું જ નથી. ગળે વળગાડીને એવા અહ્મુ વડે કરીને પેલા બિચારા સંતમહાત્માને ઊલટા ધક્કા માર્યા કરવા છે. આપણી જીવ સ્વભાવની પ્રકૃતિનાં વલશોને ઈન્કાર કર્યા કરવાનું તો જીવને મુદ્દલે સૂઝતું જ નથી, તો પછી પેલો સંત બિચારો શું કરે? આપણે જીવ દશામાં ભલે હોઈએ પણ જો એવા ઉચ્ચ કોટિના આત્મામાં આપણો ખરેખરો રાગ થઈ જય, તોપણ તેવા જીવને ઊંચે આવવાપણું બને શકે છે.

ગુરુની લાચારી

તને પ્રભુપદે જવાની ઈચ્છા થઈ છે, પણ તમના પ્રગટી નથી; પણ તું વીનવે છે કે તારી ઈચ્છાને તમનાના રૂપમાં ફેરવવાનું કામ મારું છે. ભલા જીવ! મારે તને શું કહેવું? ! જો તેવું હોત તો ક્ષણવાર પણ રાહ જોઈ હોત ખરી કે? પળેપળ જે જીવ પોતાના જીવનનો વિકાસ જેની કૃપા-મદદ વડે કરીને થવાનો છે એને હૃદયમાં હૃદયથી એકાગ્ર, કેન્દ્રિત ને સમગ્રમાં જીવતો રાખ્યાં કરે છે, જ્યાં ત્યાં એને જીવતો કર્યા કરે છે ને એની ચેતનાને જેમાં ને તેમાં પ્રગટાવ્યાં કરે છે, તેવા જીવનું ગુરુ જે તે કંઈ યોગ્ય જરૂર કરી શકે. મને મળેલાં સ્વજનો, ને તે પણ આધ્યાત્મિક જીવન અર્થે જે મળેલ છે તેમાંનું કોઈ, ભાગ્યે પોતાના દિવસના ગાળામાં એવી રીતે એને ચિંતવતા હોય છે. માટે કૃપા કરીને આપણે માટે બીજા કોઈ કશું કંઈ કરે એવી કલ્પના કે અમણામાં રહેવામાં સાર નથી. કર્યું કે થયું તેટલું પાખ્યાં. ગુરુ કનેથી મેળવવા કાજેની જે અનિવાર્ય શરતો છે, તે તો પાળવાની કોઈનામાં પ્રેમભક્તિજ્ઞાનયુક્ત હૃદયની જંખના નથી, ફના થવાની તાકાત નથી, સર્વભાવે ને સર્વ રીતે ગળી ને મળી જવાનાં હૃદયનાં ઉમેદ ને ઉમળકો નથી, એને કાજેની એની હૃદયની થનગનતી પ્રેમભક્તિ નથી. ગુરુ કહે તે કરી બતાવીને, એમ વર્તીને, એને રાજી કર્યા કરવાની હૃદયમાં હૃદયની હજી પૂરી સાચી દાનત

કોઈને પ્રગટેલી નથી. માટે કૃપા કરીને ગુરુ કનેની આશાની વાત ન કરવી, પહેલાં તો ઉપર કહી તે શરતો જીવનમાં આચરી બતાવવાનું કર્યા કરો. હજુ પળેપળ એને પોતાના કર્મમાં તો દૂર રહ્યો પણ હદ્યમાંયે કોણ જીવતો રાખે છે? માટે જે કરવું હોય તે કરવામાં ને મંડ્યા રહેવામાં સાર છે.

સદ્ગુરુ ક્યારે ધન્ય થાય

તને જીવ દશામાંથી મરી જતી જોવાને હદ્યથી તો જંખતો હોઉંછું. ચેતનપણામાં આત્માના ઓજસમાં તરતી જોવાને સદાય હદ્યમાં શ્રીપ્રભુ કૃપાથી ઉત્સુકતા સેવી રહેલો છું. માટે સદાય શ્રીપ્રભુને રાજુ રાખવાપણાની ભાવનાથી ને પોતે શુદ્ધ કરવાની હદ્યની નેમથી જે જે મળે તે સ્વીકારીને યજ્ઞભાવનાથી તે તે કર્યા કરવાનું છે તે જાણજે. જગતમાં જો જીવવું હોય તો મરદ થઈને જીવવાનું હોય. બાકી તો જીવો તો ક્ષાણેક્ષણે નામર્દના મોતે મરતા હોય છે. તારા જેવાના જીવનવર્તનથી ધન્ય થઈને જીવવાને સદાય ઉત્સુકતા સેવું છું.

સમર્પણયજ્ઞ આનંદ પ્રગટાવે

શરીર પડી ભાંગશે એવો ભય પણ આપણે રાખવાની જરૂર ન હોય. શું આપણો ભગવાન મરી પરવાર્યો છે? જો આપણે જે તે મળેલાં કર્મમાં એની જ સ્મરણભાવના જીવતી રાખી રાખીને તે તે કર્મ એને જ રાજુ રાખવાને કર્યા કરતાં હોઈશું, તો કશો પણ ભાર ઢિલને લાગી શકવાનો નથી. બલકે જો કર્મમાં એની સ્મરણભાવના જીવતી રહી શકે, તો મનહદ્ય હળવાં ફૂલ જેવાં લાગવાનાં છે. પ્રભુકૃપાથી કર્મને કરવાની કળાને ભાવના અનુભવ વડે કૃપાથી એણે જે શિખવાડી છે, તે તને ખુલ્લા હદ્યથી સમજાવું છું. સમજને તે પ્રમાણે વર્તે તો જ તારા જીવનની સાર્થકતા છે.

સદ્ગુરુના આભૂષણ

તું કશાથી લેવાઈ જાય કે અંજાઈ જાય કે કશામાં ભેરવાઈ પડે કે કશાથી ચલાયમાન થઈ જાય કે કશાથી ભયભીત બની જાય કે કશાથી ડલાયમાન બની જાય તો તો બધી મારી શરમ ગણાશે ને મારું જ પતન ગણાશે. તારી ટટારી તે તો મારા જીવનની ખુમારી છે. તારા જેવાનું અણનમ (પણ નિરભિમાનપણાવાળું) માથું એ તો મને ગૌરવ ઉત્પન્ન કરે તેવું છે, હદ્યના ઉમળકાથી ત્યાગ, બલિદાન ને સમર્પણની ભાવનાથી હદ્યના સદ્ગુરુ, સત્કાર ને સ્વીકાર યોગ્ય ભાવનાનો વ્યવહાર એ આભૂષણ છે.

ગુરુની મહાન ઓથ

મુંઝવણ કે મંથન થતી વખતે કંઈક થતાં તારા ‘મોટા’ જરૂર તારી પીઠ પાછળ છે. એને તો તારામાં જીવનું છે. એને તે વેળા હદ્યમાં આર્ત ને આર્ડ ભાવે પ્રાર્થના કરી કરી જગાડવો ને એની કૃપામદદનો અનુભવ લીધા કરવો. એવી મદદ મેળવવાના અનુભવ મળી જતાં તું નોધારી છે. ઓથ વિનાની છે, એકલવાયી છે એવું એવું બધું જતું જ રહેવાનું. તારા વડે કરીને પ્રભુકૃપાથી કેટલાયને શ્રદ્ધાવંત બનાવવાનું શક્ય બની શકે એવું છે. તું જીવનવિકાસમાં જાતે ઊભી રહીને સાથે સાથે બીજા જીવોને પ્રેરણારૂપ કેટલી બની શકે તે વિચારજો. સાધાય મસ્ત બનજો.

ગુરુ આશાપાલનનું મહત્વ

પોતાના જીવનનો નિર્માંતા હદ્યથી જેને ખરેખર મનાઈ ગયો હોય, તેને તો જગતમાં આચરવા ને આદરવા યોગ્ય જો કંઈ હોય તો પોતાના સદ્ગુરુ વચ્ચેન છે. એવાના વચ્ચેનનું પાલન કરવામાં જેને આઠે કોઠે દીવા પ્રગટે છે, મતલબ કે તેમ કરવામાં જેને હદ્યનો પ્રેમભક્તિયુક્ત ઉત્સાહ, ખંત કાળજી, ઉમળકો ઉપજ્યાં કરે છે. તેવા જીવને તેના તેવા પાલન કરવાપણામાંથી જે અનુભવ મળે છે, તેમાંથી તેને નવું નવું જ મય્યાં કરે છે. એને નવી દષ્ટિ, નવી સમજણ પ્રગટ્યાં કરે છે. એવો જીવ ક્ષુલ્લક સંસાર-વર્તનવહેવારથી પર રહ્યાં કરે છે. એનું મન સંસારના કાર્યમાં હોવા છતાં એનું મન સંસારી કદી પણ બની જતું નથી તે પણ નક્કી જાણજો. જે જીવથી પોતાના હદ્યથી માનેલા સદ્ગુરુનું વચ્ચેન પાળી શકાતું નથી, તેણે ગુરુ કર્યાની કર્યાની બરાબર છે. એવા જીવે તો ગુરુ કરવાની ભાંજગડમાં પડવું એ પણ નર્દૂ અજ્ઞાન છે.

અંતર્મુખ બનો

જીવનમાં વ્યવહારમાં, વર્તનમાં, સંબંધમાં, કર્મમાં, વૃત્તિમાં, વિચારમાં, કામનાઓમાં, સ્થૂળ તેમ જ સૂક્ષ્મ પ્રકારમાં શાંતિ, સમતા, પ્રસન્નતા, ધીરજ આદિ કેમ જળવાયાં કરાય, તેને તેને લક્ષમાં રાખીને જેમ કરવું યોગ્ય લાગે, તેમ તે કરવું. જ્યાં જ્યાં તેનો ભંગ થતો લાગે, ત્યારે અટકવું. આવા બધા ‘અલ્પતા’ના પ્રકારની પાછળનો હેતુ તો એટલો જ છે કે જીવ વધારે ને વધારે અંતર્મુખતા કેળવ્યા કરવાની છે. માનવીની બધી કિયા, કર્મો, વ્યવહારો, વર્તનો, સંબંધો, વિચારો ને વૃત્તિઓ આદિ બધું જ બહિર્મુખતાનું છે. જે જીવની એવી દશા હોય, તેનું માનસ ને તેની તેવી બુદ્ધિ સાધનામાર્ગ વિષેનું યથાર્થ મૂલ્યાંકન પણ કરી શકતાં નથી.

શૂન્ય બનીને ગુરુને શોભાવો

સાધનામાર્ગનાં થવા કાજે જ્ઞાનપૂર્વક રજથીયે રજ થવાની જરૂર છે. નમ્રતા તો શૂન્યતાનીયે પાર થાય તે ઘણું જ જરૂરનું છે. નમ્રતા એટલે પોતે કશું જ નથી - એકમાત્ર શ્રીભગવાન જ છે, એવી નિષ્ઠાપૂર્વકની જ્ઞાનયુક્ત ભાવના તે. તે વિના આપણું કામ કદી પાકી શકવાનું નથી. માટે જે તે આ માર્ગનું તને લખવાનું બન્યાં કરે, તેનું તેવું યથાશક્તિ પ્રેમભક્તિથી, હદ્યથી પાલન કરતી રહેજે. આ પામર જીવ ની તારા જીવમાં પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરવાની જવાબદારી તારી છે. આ જીવનની શોભા તારા જીવનના વર્તનમાં છે, તારી વાણીમાં, તારા વર્તનમાં, તારી ભાવનામાં છે તે જ્ઞાનજે.

ગુરુને છેતરવા નહિ

પોતે ગુરુ કર્યા છે, પરંતુ હદ્યમાં તો શું, પણ મનમાં પણ ગુરુની જ્ઞાનભક્તિપૂર્વકની ભાવના (ને તે પણ પોતાના જીવનવિકાસની ભાવનાને કેળવવા ને તેનો ઉપયોગ કરવા ખાતર) જો જીવ દ્ધું. જીવનવિકાસ કાજે હદ્યની લગની લાગે એટલે બસ મારું કામ પાક્યું એમ શ્રીપ્રભુકૃપાથી ગણું. તેથી સંત્સંગનો જ્ઞાનપૂર્વકનો નિરંતર અભ્યાસ જરૂરનો છે, પરંતુ જીવ ને જીવ પ્રકારની વૃત્તિઓનો અભ્યાસ છે. તેથી તેમાં એકદમ કંઈ શ્રીભગવાનના ચેતન પરત્વેના સંસ્કારનો ઉદ્ય કર્દ રીતે થઈ શકે ?

અંતર રંગવાનું કામ

મેલાં કપડાને બરાબર રંગ ચઢી શકતો નથી. કપડાને રંગવા કાજે પહેલાં તો એમાંનો બધો મેલ કાઢી જ નાખવો પડે છે. એમ તો સ્થૂળ રીતે જાતે રંગરેજ દ્ધું ને ? રંગવાનું કામ મળેલું હતું. શ્રીપ્રભુની કૃપાથી અમને તો બધાનાં એટલે જે એની મેળે તે કામ કાજે પ્રભુકૃપાથી મળે તેમનાં અંતર રંગવાનું કામ ઘણું ઘણું ગમે છે.

એકમાં અનેકનો સમાવેશ

જે અસત્ત એટલે કે જીવ દશાવાળા ચીતને ચેતન સંબંધીનો સંપર્ક અને સ્પર્શ અને સ્પર્શ યથાયોગ્યપણે તે જ ભાવે ને તે જ સ્વરૂપે પડી શકતો નથી, કારણ કે જીવ ને કેટલાય જન્મનો અસત્તનો જ અભ્યાસ પડેલો છે, એટલે તે પ્રકૃતિમાં જ તે રખ્યાં કરેલો છે. પોતાની પ્રકૃતિને

તેણે શ્રીભગવાનને પ્રેમભક્તિભાવે સમર્પણ પણ કરેલી નથી. તેથી જ નિત્ય સમાગમ ને તેવા અભ્યાસની જરૂર રહે છે. માટે તેને એકલીને જોકે હું સત્સંગની ભાવનાના લાંબા કાગળો લખું છું; પરંતુ ભાવના તો તે અર્થે મળેલાં બધાં સ્વજનોનાં દિલમાં પ્રભુકૃપાથી પ્રેરાવ્યાં કરું છું.

મનનો ગુરુ મનને કરો

માત્ર આપણે હદ્યમાં નક્કી કરી લીધું હોવું જોઈએ કે આપણે ક્યે માર્ગે પ્રયાણ કરવું છે. પ્રયાણ કરવાનો માર્ગ જો મન-હદ્યથી નિશ્ચિત પાકો થઈ ગયો હોય, તો તો મન જે જ્યાં જવાનું કરે, ત્યાં મન જ મનને પૂછ્યા કરશે કે ‘બચ્યા ! આ બાજુ જાઓ છો ખરા પણ તે માર્ગ મક્કમ કરેલા નિર્ધારને માર્ગ છે કે બીજા માર્ગ પર ? એમ જ્યારે મનનો ગુરુ મન બની જાય છે, ત્યારે આપણું ગાંધું ચીલે ચાલવા માંડે છે, તે પણ અનુભવનું નવનીત છે, કરે છે તેને સમજણ પડે છે. માટે કૃપા કરીને કરતી રહેજે.

પ્રભુકૃપાથી સાધનાકાળના જીવન વિષે મારે તો લખવું છે. પણ હજુ સમય પાક્યો લાગતો નથી. હજુ તો કોઈને કંઈ વાત કરું કે લખું તો તેમ તેની પૂરેપૂરી યથાર્થતા ગળે ઊતરે તેવું સમજવા કાજેનાં તેવાં મન-હદ્ય પણ થયેલાં લાગતાં નથી. આ હકીકત અનુભવની સમજણથી કથું છું.

સદ્ગુરુને પ્રસન્ન કરો

બ્યવહારમાં પણ જેની મદદ સલાહ આપણને જોઈતી હોય છે, એવી જ્યારે ગરજ જાગી હોય છે, તો તે સત્કારવાનાં મનવાળાં આપણે હોઈએ છીએ, એને વહાલાં લાગીએ એવું થવાને ઈચ્છતાં હોઈએ છીએ. સંસાર વહેવારમાં જે ઘણું ઘણું જરૂરનું ને ખપનું હોય છે, તેનો વિરોધ તો કદી કરતાં હોતાં નથી. તેને આપણા પરત્વે આણગમો થાય, એવું તો કદી વર્તતાં નથી. તેવી જ રીતે સદ્ગુરુ કનેથી આપણે જો કંઈ લેવાનું હોય, તો એની ભાવનાને સત્કારી શકાય એવી ભૂમિકા આપણામાં પ્રગટેલી હોવી જોઈએ. એના વિષેની ભાવના એટલે શું તે જાણવું જોઈશે. જીવનવિકાસ કાજેનાં એણે જે જે સાધન બતાવેલાં હોય તે કરવામાં આપણા હદ્યની એના હદ્ય સાથેની પ્રેમભક્તિજ્ઞાનપૂર્વક એકતારતા આપણે પ્રગટાવવી પડવાની છે. જેમાં ને તેમાં એને આપણે જીવતો કરવાનો રહે છે તે જાણજે.

જ્યાં જ્યાં ધ્યેયનો ખરેખરો પૂરતો પ્રેમભાવ જન્મેલો હોય છે. ત્યાં ત્યાં જાજી કશી ઉખાડખ ઊભી થતી હોતી નથી. આપોઆપ તેનામાં માનવાનું થયાં કરે છે. તેના કહ્યામાં પદ્ધીથી કશા જાગ્ઝા આમ કે તેમ વિચાર પણ ઉદ્ભવતા નથી. હૈયાનો એવો પ્રેમભાવ જેના વિષે પ્રગટેલો હોય છે. તેના પરત્વે આપણું હૈયું ઘણું જ સરળ ને સાવ ખુલ્લું રહ્યા કરે છે, તેવો પણ અનુભવ છે. ત્યાં આગળ જે કોઈને પણ ન કહેવાઈ હોય એવી હકીકત કહેવાઈ જતી હોય છે.

ગુરુ કૃપામદદ ક્યારે મળે

તેવી રીતે સાધક ને એના જીવનનિર્મિતા વચ્ચેનો (પણ ઉપર વર્ણવો છે તેના કરતાં તો ક્યાંયે ઉચ્ચતમ કક્ષાનો) સંબંધ પ્રેમભક્તિજ્ઞાનપૂર્વકનો જીવન વિકાસના હેતુથી સમજણા કાજેનો કેળવાઈ ગયેલો હોય, તો જ તેવો સંબંધ સાધનામાં મદદ કરનારો નીવડી શકે છે, એવો આ જીવનો અનુભવ છે. શ્રીપ્રભુકૃપાથી જીવનમાં ઉત્કટ જંખના તો જીવન કાજેની ઘણી ઘણી હતી. તેમ છતાં પ્રકૃતિના હુમલા પણ એવા જબરજસ્ત આવેલા કે જેનું વર્ણન પણ શું કરું ? પણ તેવી વેળાએ શ્રીગુરુમહારાજની કૃપાએ ને આશીર્વદ્ધ જગ્રત રહી શકાયેલું. ક્યાંક નીચે તણાઈ જવાનું પણ બનતું. પણ ‘આ તણાઉ છું; સકળ પ્રયત્ન કરવા છતાં ફવાતું નથી. ને આ હું તો દૂબું છું. હે કરુણાસાગર ! પ્રભો ! ઉગારો. હવે તો હાર્યો. કશું ખપમાં આવતું નથી.’ શબ્દા ઉપાયો જે જાણતો તે કરી કરીને બચવાને પ્રભુકૃપાથી તનતોડ મથ્યાં કરતો. એમાં ક્યાંય ઊણપ આવવા દીધેલી નહોતી. છેવટે ‘નિર્બળકે બળ રામ’ એમ થઈને એને હૈયામાંથી દૂબતાં દૂબતાં પણ રડતાં રડતાં આર્તનાદ ને આર્ડ્રભાવે પ્રાર્થના કરી કરી પોકારતો ને ત્યાં મદદ પ્રત્યક્ષ થતી જ.

ગુરુને ગોદાટી ન કરવી

જે જીવો સાધના કરવાનું કરીને આવ્યા હોય ને પદ્ધીથી તે બાજુનું તેમનું લક્ષ જ જો ન રહ્યા કરતું હોય, ને પેલા સંતને જ ઊલટી ગોદાટી કરવાનું કાર્ય કરે, એનાં ખોદણાં મનથી શોધ્યાં કરે, ને શોધ્યાં કરે એટલું જ નહિ, પણ એમાં કેટલાંક તો રાચે છે, તો તેવી વેળાએ તેવા જીવોની સાથેનો પોતાના હદ્યનો સહકાર પણ તે મૂકી દે છે. તેવા સમયે આપણે જે બધાં જીવ દશાવાળાં હોઈએ છીએ, તેના કેવા હાલહવાલ થઈ જતા હોય છે ! છેક અટૂલાં એકલવાયાં ને તેમાંય કશો ચેન જ ન પડે, ને અપાર અશાંતીના દોજખમાં પડ્યાં પડ્યાં એથી દાંતાં હોઈએ છીએ, એવો અનુભવ ત્યારે તે તે જીવોને થતો હોય છે.

સદ્ગુરુનો અવિયળ પ્રેમ

તો કોઈ પ્રશ્ન કરે કે “આપણો તો સાવ પામર બિચારા જીવો છીએ. પણ તે તો મહાન આત્મા છે, ને એમનો પ્રેમ તો અપાર હોય છે, એને કશા જ આધાત-પ્રત્યાધાત છે નહિ, તો પછી તે એમ કેમ કરે ?” પ્રેમને, એના અસલ સ્વરૂપને, આપણે જીવ છીએ ત્યાં લગી સાચી રીતે સમજ શકવાનાં જ નથી. પ્રેમ તો પરમ ઉદાત્ત શિક્ષક છે. પ્રેમ તો જગાડવા માંગે છે, પ્રેમ શિખવાડવા માંગે છે, ને પ્રેમના વર્તનમાં અનેક પાસાં હોય છે, એક પાસાથી જો ન બની શક્યું તો તે બીજી રીતે વર્તતો હોય છે. ને તે જો આપણામાંથી તેનો સહકાર ખેંચી લે છે, તો તે પણ આપણને ચેતવવા, જગાડવા, ને જગાડીને ઊંચે આણવા કાજે. જો આપણે તે રીતે તેને તેવા જ્ઞાનભાનમાં હૃદયમાં (ઉતારી શકીને સવેળા પેલાનામાં આપણાં હૃદયમનને પ્રેમભક્તિથી પરોવવાને હૃદયની સાચી દાનતથી મથ્યાં કરવાનું કરીશું, તો તે તો પાછો તેનો તે જ છે. આપણે જ માત્ર બદલાયાં કરીએ છીએ, અને તે પણ બદલાયાં કરીએ છીએ, તે આપણા જીવ દશાના સ્વરૂપોમાં, જ્યારે પેલાને તો બદલાવાપણું રહેતું કે હોતું નથી.

સાધનાની શરતો

માટે જો જીવનને સાધનાને કાજે લઈ જવાનું હોય તો સાધનાનો જ્યાલ મહત્વપણે જીવનનાં સકળ કંઈ થતાં કર્મમાં રાખ્યાં કરવાનો જીવતો જાગતો પ્રયત્ન હૃદયમાં હૃદયથી થયાં કરવો ઘટે. કોઈ કહે તે તો અમારાથી નહિ બની શકે. તો તેવા જીવ સાધનાનું નામ મૂકી દેવું. સાધના કરવા કાજે શ્રદ્ધા, આત્મસર્પણ, પોતાના મનનાં, સ્વભાવનાં, પ્રાણનાં, ને બુદ્ધિનાં વલણોને જોરદાર ને ધક્કાથી જ્ઞાનપૂર્વક ઈન્કાર કરવા કાજેની પ્રેમપૂર્વકની તૈયારી ને જો સાચા હૃદયથી ગુરુ કર્યા હોય તો તેનામાં તેવી શ્રદ્ધા થાય તેમ વર્તવાની કળા, - એટલું તેણે જીવતું લક્ષ રાખી રાખીને કરવાનું રહે છે. સાધના કરવાને કાજે ગુરુ કરવા જ જોઈએ તેવું કશું નથી. પોતે પોતાના જ ગુરુ થઈ શકે છે. મનનો ગુરુ મન પણ થઈ શકે છે. તો એવી રીતે પોતે પોતાને વફાદારી થવાનું રહે છે. સાધના કરનારે જેમાં ને તેમાં પોતાના હૃદયને સર્વભાવે ને સર્વરીતે આરપાર પરોવી દેવાનું રહે છે.

પ્રભુકૃપાથી સાધના કાજે મળેલાં સ્વજનોને ભવિષ્યમાં તેઓ મને દોષ ન હે તે કાજે આટલો કાગળ પ્રાર્થનાભાવે લખ્યો છે. આ કાગળ ભવિષ્યમાં છપાતા પુસ્તકમાં છાપી દઈશું.

ગુરુ સ્મરણ સર્વ બોજો હળવો કરે

આપણને ઘણું કામ કરવાનું આવે ને શરીરને તેવી ટેવ ન હોય, છતાં તે કરવાનું આવે તો તેથી શરીરને થાક લાગે, તેમ છતાં કામ કરવાનું દિલ કરીને જેમ જેમ કામ કરતા જઈએ છીએ, તેમ તેમ કામ વધારે ને વધારે મળે છે. પણ કામ મળ્યાં કરે એ જ દશા ઉત્તમ. મહાત્મા ગાંધીજી કેટકેટલું કામ કરતા હતા ! કૃપા કરીને ભાંગી ન પડવું. મરદ બનીને જે તે કરવું. પણ કામ મળે છે. તેમાં જો મનને સ્મરણભાવનામાં પરોવી રાખવાનું જો બની શક્યું તો ભગવાન તેમાં મદદ કરતો હોય છે. ‘ધી સૌંગ ઓફ બનાડિટ’ નામની ફિલ્મ મેં જોયેલી. તે બાઈ ફાન્સમાં સંત થઈ ગઈ. એને કેટકેટલું કામ મળતું ! છતાં થાકતી જ નહોતી. એને જે પગમાં દર્દ હતું, તે તો એવા પ્રકારનું હતું કે જેની વેદના સહન જ ન થઈ શકે. એમ જ્યારે ડોક્ટરે એને તપાસી ત્યારે તે મઠનાં મુખ્ય જે બાઈ હતાં, તેમને તે હકીકત કહી. તે બાઈ સંતકોટિમાં આવી ગયા બાદ તેને સ્ત્રીઓના મઠમાં મૂકવામાં આવેલી. ત્યાં જે એની કૂર મશકરી કરવામાં આવતી, એની જે અવહેલના ને તિરસ્કાર થતો, જે રીતે તે હડધૂત થતી હતી, તેમ છતાં તે બધો પ્રભુનો પ્રસાદ છે, એમ તે હૃદયમાં સ્વીકારતી. તેનું એક અંગ્રેજી પુસ્તક પણ છે, ને તે સાચી હકીકત છે. આપણે તો એવાં એવાં દણાંતોને આપણી નજર સમક્ષ રાખવાનાં હોય. કામથી ડરે તે સાધના શું કરી શકવાનો ? થોડાથી રિઝાવાનું બનતું નથી. એ તો જેમ જેમ જરાક ઠીક થતું જવાય, તેમ તેમ આગળની માત્રા પણ વધતી જ જવાની. અહીં તો જ્યાં ત્યાંથી મરવાપણું છે. જે મદનિગીથી મરે છે તે જ જીવે છે. કામ તો ઢગલો કરતાં હોઈએ પણ તેમાં જો હૃદયનો ઉમળકો ને કર્મનો હેતુ, - એ બધું કર્મ કરતાં પળે પળે જો હૃદયમાં પ્રેમભક્તિજ્ઞાનપૂર્વક જીવતાં જીગતાં ન રહી શક્યા; ને જે તે બધું તે તે પળે એને ચરણકમળે સમર્પણ કર્યા કરવાની જગૃતિ ન રહી શકી, તો તો ગમે તેવો જીવ કામના ભારથી લદાઈને તૂટી જ પડે. માટે કામને તો મનને સ્મરણભાવનામાં પરોવવામાં જ વાપર્યા કરવાનું છે. માટે મારી તને પ્રાર્થના છે કે આપણા જીવનમાં પ્રગટતા વિપરીત સંજોગોમાં પણ હૃદયને સદ્ગુરુના હૃદય સાથે પ્રેમભક્તિજ્ઞાનપૂર્વક મેળવીને જો પ્રાર્થના કરતી રહેશે તો તો તને હુંફ, સહાનુભૂતિ, પ્રેરણા, બળ મળતું પ્રભુકૃપાથી અનુભવી શકશે. પણ તે બધું મારાથી થાય છે, તેવું કહેવાનો હેતુ તો મુદ્દલે નથી. આ જીવમાં તો કશું જ બળ્યું નથી. પણ જે જીવ પરત્વેનો ભાવનાથી હૃદયમાં હૃદયથી પ્રેરાય છે, તેને તેવી તેવી ભાવનાનું મહત્ત્વ ઘણું ઘણું છે.

હરિ : ઊં આશ્રમ, નડિયાદ મુકામે ૨૦૧૭-૧૮ ના વર્ષ માટેના ઉત્સવોની ઉજવણીની યાદી

- (૧) તા.૫-૪-૨૦૧૭ : રામનવમી
બુધવાર
સવારે ૭-૩૦ થી ૮-૦૦ ચા નાસ્તો
સવારે ૮-૦૦ થી ૧૦-૦૦ નામસ્મરણ, પ્રાર્થના, ભજન, આરતી
સવારે ૧૦-૩૦ કલાકે મહાપ્રસાદ
- (૨) તા. ૬-૭-૨૦૧૭ : ગુરુ પૂર્ણિમા
રવિવાર
સવારે ૭-૩૦ થી ૮-૦૦ ચા નાસ્તો
સવારે ૮-૦૦ થી ૧૦-૦૦ નામસ્મરણ, પ્રાર્થના, ભજન, આરતી
સવારે ૧૦-૦૦ થી ૧૦-૩૦ ગુરુવંદના અર્પણવિધિ
સવારે ૧૦-૩૦ થી ૧-૦૦ મહાપ્રસાદ
- (૩) તા. ૧૦-૬-૨૦૧૭ : પૂ.શ્રી મોટાનો ૧૨૦મો જન્મોત્સવ (ભાદરવા વદ-ચોથ)
રવિવાર
સવારે ૭-૩૦ થી ૮-૦૦ ચા નાસ્તો
સવારે ૮-૦૦ થી ૧૦-૦૦ નામસ્મરણ, પ્રાર્થના, ભજવન, આરતી
સવારે ૧૦-૦૦ થી ૧૦-૩૦ સ્વજન અનુભવ, આભારવિધિ
સવારે ૧૦-૩૦ કલાકે મહાપ્રસાદ
- (૪) તા. ૩૦-૬-૨૦૧૭ : વિજયાદશમી (દશોરા ઉત્સવ)
શનિવાર
સવારે ૭-૩૦ કલાકે ધજરોહણ વિધિ
સવારે ૧૦-૦૦ કલાકે મહાપ્રસાદ
યજમાન : આશરા પરિવાર
- (૫) તા. ૧૮-૧૦-૨૦૧૭ : ચોપડા પૂજન (શારદાપૂજન) દિવાળી
ગુરુવાર
સવારે ૧૦-૩૦ થી ૧૨-૦૦
નોંધ : જે સ્વજનોએ ચોપડા, પૂજન માટે આપવાના હોય તેઓએ તા. ૧૮-૧૦-૨૦૧૭ ના અગાઉના દિવસે પૂજ્યશ્રી મોટાના ચેતનારૂપમાં મૂકવા અને તેની પાવતી કાર્યાલયમાંથી મેળવી લેશો.
- (૬) તા. ૨૦-૧૦-૨૦૧૭ : નૂતન વર્ષાર્થભ (બેસતુ વર્ષ)
શુક્રવાર
દર્શનનો સમય : સવારે ૪-૩૦ થી ૮-૩૦, ૧૦-૩૦ થી ૪-૩૦
૫-૩૦ થી ૭-૦૦ કલાક સાંજ સુધી
નોંધ : મૌનાર્થીઓના પ્રસાદ વિતરણ વખતે સમય પાલન અને શાંતિ જાળવવી.
- (૭) તા. ૨૨-૦૧-૨૦૧૮ : વસંતપંચમી, પૂજ્ય શ્રીમોટાનો જ્ઞાન દિન (તા. ૨૨-૧-૨૦૧૮)
સોમવાર
સવારે ૭-૩૦ થી ૮-૦૦ ચા નાસ્તો
સવારે ૮-૦૦ થી ૧૦-૦૦ નામસ્મરણ, પ્રાર્થના, ભજન, આરતી
સવારે ૧૦-૦૦ થી ૧૦-૩૦ સ્વજન અનુભવ, આભાર વિધિ
સવારે ૧૦-૩૦ કલાકે ગુરુવંદના અર્પણ વિધિ અને મહાપ્રસાદ

હરિ : ઊં આશ્રમ

પો.બો.નં. ૭૪

મુ. નડિયાદ જિ. ખેડા પીન નં. ૩૮૭૦૦૧
ફોન નં. ૭૮૭૮૦૪૬૨૮૮, ૦૨૬૮-૩૨૪૬૨૮૮

નોંધ : ઉપરોક્ત ઉત્સવો દર્શાવેલ તારીખ અને સમયે હરિ: ઊં આશ્રમમાં / સાધક નિવાસ (શ્રી સોમાકાકના ઘેતરમાં)
નડિયાદ મુકામે યોજશે. તોલ સર્વે સ્વજનોને ઉત્સવોમાં અચૂક હાજર રહેવા વિનંતી.

મિનટેડ મેટર

હરિ: તેંગ આશ્રમ,
પી. ઓ. બોક્સ નંબર-૭૪
નડિયાદ-૩૮૭૦૦૧